

Göteborgs universitet
Samhällskunskap

Lärares förhållningssätt till genus- och jämställdhetsarbete

En utveckling av ett kvantitativt mätinstrument

Examensarbete i samhällskunskap
HT09
David Borgbrant
Handledare: Anders Fredriksson
Antal ord: 9813

Titel: Lärares förhållningssätt till genus- och jämställdhetsarbete – en utveckling av ett kvantitativt mätinstrument

Författare: David Borgbrant

Kurs: Examensarbete i samhällskunskap

Omfattning: 15 högskolepoäng

Termin: HT 2009

Handledare: Anders Fredriksson

Abstract

Bakgrund: Den tidigare forskningen inom området lärare och genus- och jämställdhetsarbete har nästan uteslutande varit kvalitativ. Denna forskning har lyft fram olika förhållningssätt som lärare har till genus- och jämställdhetsarbete, men däremot saknas det ett kvantitativt mätinstrument för att mäta dessa förhållningssätt.

Syfte: Syftet med studien blir således att utveckla ett kvantitativt mätinstrument för lärares förhållningssätt till genus- och jämställdhetsarbete.

Design och metod: Jag kommer utifrån tidigare forskning presentera ett antal idealtypiska förhållningssätt som lärare har till genus- och jämställdhetsarbete och utifrån dessa utveckla ett antal operationella indikatorer som avser att mäta de olika idealtypiska förhållningssätten. Dessa idealtyper och operationella indikatorer kommer sedan att testas i en mindre enkätstudie, där resultatet sedan kommer att utvärderas genom faktoranalys. Faktoranalysen får utvisa om vi kan finna de idealtypiska förhållningssätten i empirin och hur lämpliga de operationella indikatorerna är.

Resultat: Den tidigare forskningen visade på att det fanns fem olika idealtyper, *den biologistiska läraren, den individualistiska läraren, den liberalfeministiska läraren, den radikalfeministiska läraren* och *den poststrukturalistiska läraren*. Efter att ha utvecklat de operationella indikatorerna och genomfört enkätstudien, visade sedan faktoranalysen med hjälp av Cronbach's alpha att både *den individualistiska läraren* och *den biologistiska läraren* kunde urskiljas i empirin. Däremot föll de tre andra idealtyperna under en och samma faktor, vilket visar att vi inte fanns så specifika feministiska förhållningssätt, utan att det snarare fanns ett mer övergripande feministiskt förhållningssätt som är en blandning av de tre olika idealtyperna.

Sökord: Genus, lärare, jämställdhetsarbete, kvantitativt mätinstrument, faktoranalys och idealtyper.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	2
1.1 Bakgrund	2
1.2 Syfte och frågeställningar.....	3
2 Idealtyper.....	3
2.2 Den biologistiska läraren.....	6
2.3 Den individualistiska läraren.....	7
2.4 Den liberalfeministiska läraren	7
2.5 Den radikalfeministiska läraren	9
2.6 Den poststrukturalistiska läraren	10
2.7 Sammanfattning av idealtyper.....	11
3 Kvantitativa eller kvalitativa studier	12
4 Operationella indikatorer.....	14
4.1 Den biologistiska läraren.....	14
4.2 Den individualistiska läraren.....	15
4.3 Den liberalfeministiska läraren	15
4.4 Den radikalfeministiska läraren	16
4.5 Den poststrukturalistiska läraren	16
5 Enkätstudie	17
5.1 Urval.....	17
5.2 Enkät.....	18
6 Faktoranalys	19
6.1 Materialets lämplighet för faktoranalys	20
6.2 Utvärdering av de manifesta variablerna.....	20
6.3 Val av antal faktorer	22
6.4 Faktornlösning.....	23
6.5 Cronbach´s alpha.....	27
7 Slutdiskussion.....	28
7.1 Sammanfattning	30
7.2 Utbildningsvetenskaplig diskussion.....	31
Referenser.....	33
Bilaga A.....	34
Bilaga B.....	45
Bilaga C.....	47

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Inom den svenska skolan finns ett klart ställningstagande för en jämställd skola via Lpo94 och Lpf94, där man också kan konstatera att skolan har ett ansvar att motverka traditionella könsroller. Vidare kan man också läsa:

Läraren skall se till att alla elever oavsett kön och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. (Lpo94)

Läraren skall verka för att flickor och pojkar får lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. (Lpo94)

Läraren skall se till att undervisningen till innehåll och uppläggning speglar både manliga och kvinnliga perspektiv. (Lpo94)

Av ovanstående citat kan man konstatera att ett stort ansvar för jämställdhetsarbetet i skolan läggs på läraren. Trots detta har tidigare forskning (Tallberg Broman, 2002) visat att skolan är med och förstärker olikheter mellan pojkar och flickor som verkar begränsande för de båda könen. Med anledning av gapet mellan läroplanerna och empirin är det relevant med fler studier som fokuserar på genusskapande i skolan och eftersom mycket av ansvaret läggs på läraren bör man även lägga fokus på dennes förhållningssätt till genus- och jämställdhetsarbete.

Forskningen kring genus och skola har nästan uteslutande bedrivits i en metodologisk kvalitativ anda, vilket innebär att de studier som gjorts inom området handlar om studier som bygger på intervjuer och observationer. Ett stort antal av dessa kvalitativa studier fokuserar också endast på hur eleverna skapar genus. Denna studie kommer istället att lägga ett fokus på läraren och hur denne arbetar med genus- och jämställdhetsfrågor. Den tidigare kvalitativa forskningen, i form av exempelvis Ingegerd Tallberg Bromans (2002) *Pedagogiskt arbete och kön* och Gaby Weiners (1992) *Feminisms in Education – an introduction*, visar på flera olika förhållningssätt bland lärare till genus- och jämställdhetsarbete.

1.2 Syfte och frågeställningar

Min studie tar sin utgångspunkt i att den tidigare kvalitativa forskningen lyft fram lärares förhållningssätt till genus- och jämställdhetsarbete, men att det saknas ett kvantitativt mätinstrument för att kunna mäta dessa förhållningssätt. För att bredda forskningsområdet genus och skola och möjliggöra kvantitativa studier, så krävs det fungerande mätinstrument. Syftet med studien blir således att utveckla ett kvantitativt mätinstrument som avser att mäta just lärares förhållningssätt till genus- och jämställdhetsarbete inom skolan. Detta genom att först hitta idealtypiska förhållningssätt bland lärare i den tidigare kvalitativa forskningen och försöka skapa lämpliga operationella indikatorer till de idealtypiska förhållningssätten. Idealtyperna och de operationella indikatorerna kommer sedan testas i en mindre enkätstudie. Studien kommer att genomföras via en undersökning riktad till lärare, där lärarna får ta ställning till hur väl de håller med de operationella indikatorerna i form av påståenden. Efter denna mindre enkätstudie kommer en utvärdering av de idealtypiska förhållningssätten och de operationella indikatorerna ske med hjälp av faktoranalys och Cronbach's alpha. I faktoranalysen används mina operationella indikatorer i form av påståenden som variabler. Faktoranalysen visar vilka av variablerna som korrelerar med varandra och vad man kan hitta för underliggande dimensioner eller faktorer. Till sist sammanfattar jag vad man kunde utläsa för förhållningssätt av faktoranalysen med hjälp av Cronbach's alpha och vilka variabler eller operationella indikatorer som hör till dessa förhållningssätt. Mina frågeställningar blir följande:

- Hur ser lärares idealtypiska förhållningssätt till genus- och jämställdhetsarbete ut?
- Vad finns det för lämpliga operationella indikatorer till dessa idealtyper?

2 Idealtyper

Idealtyp kan ses som en teoretisk modell eller en "tankebild" av verkligheten, där man "kraftigt renodlar och för samman olika konkreta historiskt givna företeelser till något meningsfullt och sammanhållet helt" (Teorell & Svensson, 2007, s.42). Idealtypen är med andra ord inte en empirisk beskrivning av verkligheten utan snarare ett analytiskt hjälpmedel, som används som en slags jämförelsepunkt i den empiriska analysen för att kunna jämföra olika i verkligheten förekommande fenomen (Teorell & Svensson, 2007,

s.42-43). Jag kommer att skapa olika idealtyper av hur lärare förhåller sig till genus i sitt arbete. Viktigt påpekande blir dock att dessa idealtyper inte behöver förekomma i verkligheten utan bara är jämförelser för att på ett enkelt sätt kunna analysera det empiriska materialet. Samma lärare kan ha inslag av olika idealtyper i sitt förhållningssätt, men kanske kan sägas likna någon idealtyp mer än de andra idealtyperna. Det möjliggör ett förtydligande av viktiga egenskaper hos det aktuella fenomenet (jmf Esiasson m.fl., 2007, s.158).

Eftersom idealtyper inte är någon beskrivning av verkligheten kan aldrig idealtyper helt förkastas av empiriskt material, dock kan de vara mer eller mindre användbara för en empirisk analys (Esiasson m.fl., 2007, s.159). Därmed blir en viktig aspekt av studien att skapa idealtyper som faktiskt kan bli användbara i eventuella framtida kvantitativa och kvalitativa studier. För att se till att idealtyperna blir användbara för empiriska analyser är det viktigt att jag hela tiden förhåller mig kritiskt till dessa och min enkätstudie kommer även att vara viktig ur detta perspektiv.

För att skapa lämpliga idealtyper för analyserandet av det aktuella fenomenet rekommenderar Esiasson m.fl. (2007, s.160) att utgå från tidigare forskning om det aktuella fenomenet. Viktigt är att lyfta fram egenskaper som brukar lyftas fram när man pratar om det aktuella fenomenet. Dock bör man inte överge det egna tänkandet, dels genom att förhålla sig kritiskt till den tidigare forskningen och dels genom att själv reflektera kring vad det kan finnas för typiska egenskaper hos det aktuella fenomenet (Esiasson m.fl., 2007, s.160-161).

Idealtyperna har ett krav på sig för att kunna bli intressanta för ett empiriskt material och det är att de ska vara operationaliserbara, med andra ord att idealtyperna innehåller element som är jämförbara med verkligheten. Idealtyperna måste ha relevans för den verklighet den ska undersöka (Esiasson m.fl., 2007, s.162).

2.1 Den tidigare kvalitativa forskningen

Jag kommer i detta avsnitt presentera den forskning jag har utgått från i konstruerandet och beskrivningarna av mina idealtyper. Det finns också annan forskning inom området som jag här utelämnar på grund av uppsatsens omfattning.

Ingegerd Tallberg Broman (2002), docent i pedagogik, är en av de mest framträdande forskarna kring skola och genus. Mycket av hennes forskning har fokuserat just på lärare och då bland annat deras förhållningssätt till genus. Jag har framförallt använt mig av hennes bok *Pedagogiskt arbete och kön*, som utifrån dels hennes egen forskning och dels annan forskning kring genus, diskuterar hur skola och lärare arbetar och förhåller sig till genus- och jämställdhetsforskning.

Kajsa Svaleryd (2006) skriver i sin bok *Genuspedagogik* om jämställdhet, kön och genus i det pedagogiska området. Boken har både en teoretisk del och en mer praktisk del, där det rekommenderas hur man praktiskt kan arbeta med genus inom skolan.

Både Svaleryd och Broman lyfter fram två olika synsätt bland lärare. Det ena innebär att lärare inte ser till kön över huvudtaget, utan lärarna hävdar istället att de behandlar alla elever utifrån deras individuella förutsättningar. Detta är utgångspunkten för idealtypen *den individualistiska läraren*. Det andra synsättet innebär att lärarna ser könsskillnader som biologiska. Detta blir utgångspunkten för *den biologiska läraren*. Både Svaleryd och Broman menar dock att dessa förhållningssätt är ett hinder för skolans jämställdhetsarbete. Detta är dock inget jag tar ställning till i mina beskrivningar av idealtyperna.

Gaby Weiner (1994), professor i utbildningsvetenskap, tar, i boken *Feminisms in education*, sin utgångspunkt i olika feministiska teorier och hur lärare med dessa teorier som sin utgångspunkt kan arbeta för jämställdhet. Hon framhåller att det är endast de liberalfeministiska, de radikalfeministiska och de poststrukturalistiska teorierna som intresserar sig för skola och utbildning för att åstadkomma jämställdhet mellan könen. Ulla Forsberg (1998) utgår från Weiners resonemang i sin bok *Jämställdhetspedagogik*, där hon sammanställer olika projekt i skolan som har arbetat utifrån de olika feministiska förhållningssätten. Detta blir utgångspunkten för *den liberalfeministiska läraren*, *den radikalfeministiska läraren* och *den poststrukturalistiska läraren*.

I mina beskrivningar av idealtyperna utgår jag från två olika aspekter av lärarens förhållningssätt till genus och jämställdhetsarbete. Först beskriver jag lärarnas

förhållningssätt utifrån en mer allmän syn på genus och jämställdhetsarbete som inte nödvändigtvis behöver vara kopplat till skolan. Det kan handla om exempelvis syn på könsskillnader och hur man skapar jämställdhet på ett mera allmänt plan. Den andra aspekten lägger fokus på hur lärarnas mera allmänna syn på genus och jämställdhetsarbete tar sig uttryck i skolan och klassrummet. De olika idealtypiska lärarna lägger fokus på olika nivåer inom skolan för att åstadkomma jämställdhet. Exempelvis lägger den liberalfeministiska läraren fokus på att man måste ändra skolsystemet genom att exempelvis ändra läroplaner för att åstadkomma jämställdhet, medan den individualistiska läraren i stort sett inte alls fokuserar på denna nivå. Dock menar alla lärartyperna att det finns saker att göra på klassrumsnivå.

2.2 Den biologiska läraren

Den biologiska läraren tar sin utgångspunkt i begreppet biologiskt kön. Denna lärartyp lägger alltså tonvikt vid de biologiska skillnaderna mellan könen. Biologisk forskning som framhåller skillnader och likheter mellan könen genom exempelvis människans genetiska information, DNA, blir viktig för den biologiska läraren (Connell, 2002, s.44-45).

Den biologiska läraren utgår därav från att mannen och kvinnan är av naturen olika. Ofta diskuteras manligt och kvinnligt som något givet och att det är varandras motpoler. En typisk man skulle exempelvis kunna vara stark, tyst och rationell, medan en typisk kvinna då skulle vara svag, pratig och intuitiv. Jämställdhetsarbete handlar om att lära oss förstå, acceptera och värna om dessa olikheter. Typiska försvar för att män och kvinnor är olika av naturen sker utifrån begrepp som kromosomer, hormoner och muskelmassa. En kritik mot detta förhållningssätt är att det inte känns rimligt att pojkar skulle födas med vissa intressen som exempelvis motorer och kvinnor föds med andra intressen som exempelvis hemarbete (Svaleryd, 2006, s.39). Ett försvar mot detta från den biologiska lärarens sida skulle kunna vara att evolutionen bidrar med att män med vissa intressen och beteenden har större chans att föra sina gener vidare och att samma sak gäller för kvinnor (Connell, 2002, s.46-47).

Den biologiska läraren utgår också från det faktum att killars och tjejers inlärningsmönster ser olika ut. Studier visar bland annat att flickors vänstra hjärnhalva är

mer utvecklad än pojkars och de har därmed lättare för exempelvis språk.

Jämställdhetsarbetet handlar då om att anpassa skolan så att den passar både pojkar och flickors inlärningsmönster (Tallberg Broman, 2002, s.93-94). Undervisningen måste således anpassas utefter kön och olika ämnen kan passa de olika könen olika bra.

Könssegregerad undervisning kan motiveras utifrån detta förhållningssätt.

2.3 Den individualistiska läraren

Den individualistiska läraren tar sin utgångspunkt i att varken biologiskt kön eller genus är något man behöver ta i beaktande. Utan istället är det individen som står i centrum. Den individualistiska läraren menar därmed att det inte finns några dolda föreställningar gällande kön.

Den individualistiska läraren menar på att elever inte ska behandlas utifrån kön, utan man ska behandla elever utifrån deras individuella förutsättningar. Typiska svar på vad könstillhörigheten betyder är "Det görs ingen skillnad mellan flickor och pojkar här", "Vi har inte problem med det" eller "Här behandlas alla lika – eller det är från individ till individ" (Tallberg Broman, 2002, s.21-22). Den individualistiska läraren menar vidare att genom användning av exempelvis individuell planering och portfolio så framhålls de unika individerna och kön är då inte något som behöver tas i beaktande. En kritik mot individperspektivet är att detta endast tar en liten del av den sammansatta verkligheten i beaktande, och bortser från att det finns dolda föreställningar kring bland annat kön och etnicitet (Svaleryd, 2006, s.41). Den individualistiska läraren lägger med andra ord ingen större vikt vid eller tro till sociala strukturers effekter.

Jämställdhetsarbete inom skolan innebär för den individualistiska läraren att alla individer ska ges samma möjligheter till lärande. Den individualistiska läraren använder sig av könsintegrerad undervisning och om man delar upp elever i mindre grupper kan dessa uppdelningar inte motiveras utifrån kön. Ämnesinnehåll och undervisningssätt ska anpassas utifrån individer, inte utifrån kön.

2.4 Den liberalfeministiska läraren

Den liberalfeministiska läraren tar sin utgångspunkt i den liberalfeministiska teorin. Denna lärartyp ser begreppet genus, till skillnad från de tidigare lärartyperna, som viktigt.

Begreppet genus används för att betona att manligt och kvinnligt är något socialt och kulturellt skapat. Den liberalfeministiska läraren menar att människans genus eller andra dimensioner av identiteten styr hur människor agerar. Man ser genus som orsak till handlandet (Ambjörnsson, 2003, s.12-13 & Freedman, 2003, kap. 5).

Den liberalfeministiska läraren framhåller likheter mellan kvinnor och män och att jämställdhet nås genom att man skapar lika förutsättningar för dessa båda grupper. Den liberalfeministiska läraren förespråkar förändringar inom skolsystemet, exempelvis genom demokratiska reformer och att man motverkar alla former av missförhållanden. Detta kan ske genom att omarbeta läroplaner och kursplaner, granska litteratur och annat pedagogiskt material ur ett genusperspektiv, stimulera flickor att välja naturvetenskapliga ämnen, motverka könsstereotypa programval och bevaka könsrepresentativitet vid tillsättandet av tjänster (Weiner, 1994 & Forsberg, 1998, s.13-14). Det pedagogiska arbetet går framförallt ut på att utveckla pojkars och flickors alla sidor för att på detta sätt motverka alla ojämlika förhållanden. Det handlar även om att bemöta flickor och pojkar lika och skapa likartade villkor för de olika könen. Traditionella könsmonster bryts exempelvis genom roller, där pojkar får gå in i typiska kvinnoroller och flickor får gå in i typiska mansroller (Forsberg, 1998, s.25).

Arbetsätt där flickor och pojkar arbetar tillsammans och utnyttjar material och lokaler lika utgör grunden för arbetet i skolan, men könssegregerad undervisning kan tillämpas för att komma åt stereotypa könsroller. Ämnesinnehåll bör hela tiden granskas kritiskt utifrån ett genusperspektiv och typiska könsstereotypa ämnen bör motverkas, detta genom att exempelvis stimulera flickor att välja naturvetenskapliga ämnen.

Till skillnad från den individualistiska läraren så framhåller den liberalfeministiska läraren genus som en viktig faktor att ta i beaktande. Den individualistiska läraren ser inte till genus över huvudtaget, medan den liberalfeministiska läraren ser det som viktigt att granska pedagogiskt material ur ett genusperspektiv och kan till och med i vissa fall sträcka sig så långt som att ha könssegregerad undervisning för att bryta traditionella könsroller. Den liberalfeministiska läraren menar, till skillnad från den individualistiska läraren, att det finns dolda föreställningar om kön.

2.5 Den radikalfeministiska läraren

Den radikalfeministiska läraren tar sin utgångspunkt i radikalfeministisk teori. Även denna lärartyp ser begreppet genus som relevant och tar också sin utgångspunkt i att det är människans genus och andra dimensioner av identiteten som styr handlandet (Ambjörnsson, 2003, s.12-13 & Freedman, 2003, kap. 5). Det som skiljer den radikalfeministiska läraren från den liberalfeministiska läraren är att medan den liberalfeministiska läraren ser att jämställdhet åstadkommes genom att skapa lika förutsättningar för kvinnor och män, så ser den radikalfeministiska läraren att jämställdhet åstadkommes genom att bryta den manliga maktstrukturen, bland annat genom att specifikt lyfta fram kvinnors erfarenheter. Den radikalfeministiska läraren menar därmed att det inte är tillräckligt att försöka behandla de båda könen lika, utan flickor och kvinnor måste framhållas för att åstadkomma jämställdhet.

Den radikalfeministiska läraren menar att problem med jämlikhet måste angripas utifrån en kritisk granskning av samhällets och skolans manliga maktstruktur. Skolan måste, utifrån den radikalfeministiska lärarens synsätt, bli mindre hierarkisk, mer samarbetsinriktad, samt skapa mer solidaritet. Dessutom ska skolan, för att motverka den manliga maktstrukturen, lyfta fram flickors erfarenheter, intressen och historia (Weiner, 1994 & Forsberg, 1998, s. 14). Andra saker som skolan bör göra är att "utforma en naturvetenskap som passar flickor, stimulera pojkars och flickors hela personlighetsregister, stödja flickors självförtroende och solidaritet med varandra, motarbeta alla former av könstrakasserier, införa mer grupparbeten i stället för konkurrens och mer kollektivt fattade beslut på alla skolnivåer" (Forsberg, 1998, s.14).

Den radikalfeministiska läraren förespråkar ett undervisningssätt som motverkar den manliga maktstruktur som de anser finns i skolan. Detta bland annat genom att lyfta fram kvinnors intressen och erfarenheter i undervisningen och även anpassa det som inte traditionellt betraktas som kvinnligt ämnesinnehåll så att det passar kvinnor på ett bättre sätt. Könsssegregerad undervisning förespråkas delvis för att kvinnor på så sätt kan inta andra roller och också ta större plats än i könsintegrerad undervisning. Den radikalfeministiska läraren lyfter även fram olika kvinnor som har valt könsöverskridande

yrkesval som förebilder. Eleverna kan även exempelvis få besöka yrken som är dominerande av något av könen (jmf Forsberg, 1998, s.25-26).

2.6 Den poststrukturalistiska läraren

Den poststrukturalistiska läraren ser också genus som det relevanta för att förklara könsskillnader, men till skillnad från de två tidigare feministiska lärartyperna så anser den poststrukturalistiska läraren att det är människans agerande som skapar dess identitet och därmed också dess genus (Ambjörnsson, 2003, s.12-13 & Freedman, 2003, kap. 5).

Människans genus och andra dimensioner av dess identitet blir därmed betydligt mer föränderliga jämfört med ett synsätt då det är identiteten som styr handlandet.

Till skillnad mot den radikalfeministiska och den liberalfeministiska läraren, menar den poststrukturalistiska läraren att jämställdhetsproblem inte har en övergripande lösning utan olika situationer kräver olika lösningar. Den poststrukturalistiska läraren har uppfattningen att vad som anses som manligt och kvinnligt varierar mellan olika kulturer, klasser, åldrar och även mellan olika tider. Med andra ord kan man inte tala om kvinnor som en enhetlig, förtryckt grupp. Maktrelationer inom en grupp eller en institution, i det här fallet skolan, kan inte generaliseras utan bestäms av situationen och dessa relationer kan se olika ut beroende på sammanhang. Ojämn fördelad makt kan förekomma mellan olika könsgupper, men även inom könsgupper. För den poststrukturalistiska läraren blir kritisk medvetenhet en viktig faktor för att avslöja maktförhållanden. Därför blir utbildning till kritisk medvetenhet en viktig del av skolans arbete (Weiner, 1994 & Forsberg, 1998, s. 14-15).

Den poststrukturalistiska läraren kan inte säga något generellt om undervisningssätt, arbetssätt och ämnesinnehåll, utan allt är situationsanpassat. Däremot bör utbildning inrikta sig på att utbilda elever till kritiskt medvetna människor. Exempel på projekt är att skapa en medvetenhet bland eleverna om deras egna inlärningsprocesser för att på så sätt kunna påverka den egna inläringen och den egna utvecklingen. Detta ska på sikt leda till att både pojkar och flickor blir mer fria, vilket leder till en mer jämställd skola och även ett jämställt samhälle (Forsberg, 1998, s.29-30).

2.7 Sammanfattning av idealtyper

I tabell 1 sammanfattar jag de olika idealtyperna. Jag utgår från sex olika faktorer som ska spegla de idealtypiska förhållningssätten. De två första, syn på könsskillnader och hur jämställdhet skapas, representerar en mera allmän syn på genus bland lärarna, medan de fyra sista faktorerna speglar hur denna syn påverkar klassrumsarbetet.

Tabell 1.

	Den biologiska läraren	Den individuella listiska läraren	Den liberalfeministiska läraren	Den radikalfeministiska läraren	Den poststrukturalistiska läraren
Syn på könsskillnader	Biologiska	Ej fokus på könsskillnader	Sociala	Sociala	Sociala
Hur skapas jämställdhet?	Förstå, acceptera och värna om olikheterna	Alla individer ska ges samma möjligheter till lärande	Skapa lika förutsättningar för pojkar och flickor	Att bryta samhällets och skolans manliga maktstrukturer	Finns ingen övergripande lösning. Olika situationer kräver olika lösningar
Konkret jämställdhetsarbete	Anpassa skolan så att den passar både pojkar och flickor	Individuell planering och portfolio	Omarbeta läroplaner och kursplaner, granska litteratur ur ett könsperspektiv etc.	Lyfta fram flickors erfarenheter, intressen och historia	Utbilda elever till en kritisk medvetenhet
Undervisningsätt	Anpassa undervisning efter pojkars och flickors olika inlärningsmönster	Individanpassat	Utveckla pojkars och flickors alla sidor	Motverka manliga maktstrukturer	Situationsanpassat
Arbetsätt	Förespråkare för könssegregerad undervisning	Könsintegrerad undervisning	Framförallt könsintegrerad undervisning. Eventuell könssegregerad för att motverka stereotypa könsroller	Delvis könssegregerad undervisning (ca 25 %)	Situationsanpassat
Ämnesinnehåll	Olika ämnen kan passa pojkar och flickor olika bra	Individanpassat	Kontinuerlig granskning ur ett genusperspektiv	Anpassa traditionellt manliga ämnen så att de passar kvinnor	Situationsanpassat

3 Kvantitativa eller kvalitativa studier

I inledningen presenterades att studier inom området genus och skola nästan uteslutande baserats av kvalitativa metoder. Jag kommer i detta avsnitt att presentera olika vanliga gränsdragningar mellan kvalitativa metoder och kvantitativa metoder. Dessutom kommer jag att diskutera vikten av att använda sig av olika sorters studier inom olika forskningsområden, i mitt fall genus och skola, för att forskningen ska bli så bra som möjligt. Min utgångspunkt kommer jag att ta i Teorell & Svenssons (2007) resonemang om att begreppen kvalitativa och kvantitativa studier inte är beskrivande för vad skillnaden mellan dem är. De använder sig istället av begreppen extensiva och intensiva studier och de påpekar också att dessa kompletterar varandra.

Den vanligaste gränsdragningen mellan kvalitativa och kvantitativa studier är att kvalitativa syftar till att beskriva en företeelses kvaliteter, medan kvantitativa studier syftar till att fastställa en kvantitet. Detta, menar Teorell & Svensson, innebär att skillnaden mellan de två metodlogiska angreppssätten ligger i undersökningsvariablernas skalnivå. Kvalitativa studier behandlar nominalskalevariabler och kvantitativa studier behandlar ordinal- och intervallskalevariabler. Dock faller detta resonemang då man exempelvis kan göra statistiska analyser av nominalskalevariabler och att det dessutom inte går att hävda att kvalitativa studier aldrig skulle kunna behandla mängdangivelser eller konstateranden av gradskillnader. (Teorell & Svensson, 2007, s. 265)

En annan vanlig gränsdragning mellan kvantitativa och kvalitativa studier är att lägga fokus på studiens syfte. Kvalitativa studier handlar då om att karaktärisera och att de har ett syfte att inrikta sig på hur människor upplever och förstår världen. Detta blir problematiskt då empirisk forskning antingen är inriktad på beskrivning eller förklaring och både vad som brukar kallas kvalitativa och kvantitativa studier kan beskriva och förklara. Hur människor uppfattar och förstår världen kan exempelvis fångas i enkäter, som vanligen ses som typiskt kvantitativa (Teorell & Svensson, 2007, s.265).

Ett tredje angreppssätt för att dra en skiljelinje mellan dessa två begrepp är att utgå från forskningsprocessens olika tekniker. Typiskt för den kvantitativa undersökningen är då

tekniker som slumpmässigt urval, enkät eller intervju med fasta svarsalternativ, variabelmätning och statistisk inferens. Den kvalitativa undersökningen använder sig istället av strategiskt urval, deltagande observation eller djupintervju, tolkningar, verbala beskrivningar och kontexter. Teorell och Svensson menar att även denna skiljelinje är en grovt förenklad bild som inte stämmer särskilt väl överrens med dessa två dominerande forskningstraditioner (Teorell & Svensson, 2007, s.265) .

Teorell och Svensson (2007) vill dock att man ska bibehålla tudelningen mellan de två begreppen på en punkt. De menar att skillnaden ligger i om man undersöker få eller många fall. De menar därför att termerna kvalitativt och kvantitativt borde ersättas med termerna intensivt och extensivt. Intensiva studier behandlar få fall och kan därför gå på djupet och lägga mycket tid på varje fall, medan extensiva studier behandlar många fall och går istället på bredden och kan inte ägna varje fall lika mycket tid. Dock behöver inte valet mellan extensiva eller intensiva studier bestämma senare metodval under studien. Man menar också att inget av dessa upplägg är det andra överlägset, utan båda har sina styrkor respektive svagheter. En målkonflikt mellan dessa metodlogiska val vid deskriptiv inferens är att väljer man ett extensivt upplägg får man stora möjligheter att generalisera resultatet, medan man får svårare med validiteten och tvärtom för det intensiva upplägget. En annan målkonflikt vid deskriptiv inferens är mellan validitet och reliabilitet. Extensiva studier som använder sig av standardiserade datainsamlingsmetoder får en hög reliabilitet, medan risken med överdriven standardisering är att validiteten åsidosätts. Om man istället väljer intensiva studier och mindre strukturerade datainsamlingsmetoder sätter man validiteten framför reliabiliteten (Teorell & Svensson, 2007, s.266-275).

Som vi har sett är extensiva och intensiva studiers styrkor komplementära och därför bör de två olika ansatserna kombineras inom ett och samma forskningsfält. Detta behöver inte göras under en och samma studie, utan kan istället göras genom kopplingen till tidigare studier (Teorell & Svensson, 2007, s.273-274). Min studie kommer att bidra till att kombinera dessa olika metodlogiska val inom området skola och genus genom att jag utgår från tidigare intensiv forskning för att konstruera idealtyper och sedan utifrån dessa idealtyper konstruera ett mätinstrument för extensiva studier inom det gällande området.

4 Operationella indikatorer

Operationalisering innebär att hitta en eller flera operationella indikatorer till de teoretiska definitionerna, i mitt fall idealtyperna. Detta steg är viktigt för vad man kommer att få för resultat i den empiriska studien, samt hur säker man kan vara på dessa resultat. Om avståndet mellan de teoretiska definitionerna och de operationella indikatorerna är alltför stort bör man ifrågasätta om man verkligen mäter det man avser att mäta. Det finns dock ingen självklar metod på hur man bör operationalisera ett teoretiskt begrepp, utan ett och samma begrepp kan operationaliseras på många olika sätt. Genom starka och hållbara argument kan man dock motivera och försäkra god kvalitet på operationaliseringen. Operationaliseringen blir oerhört viktig för att uppnå god begreppsvaliditet (Esiasson m.fl., 2007, s.59-61).

Mina operationella indikatorer kommer att vara olika påståenden som företräder var och en av idealtyperna. Dessa påståenden konstruerar jag med hjälp av tidigare beskrivningar av idealtyperna, samt med hjälp av tabell 1. Jag kommer att sammanfatta dessa operationella indikatorer i punktform och dessa påståenden kommer sedan att användas både i enkäten och sedan som variabler i min faktoranalys.

4.1 Den biologiska läraren

- Pojkar och flickor är av naturen olika och det är en väldigt viktig faktor att ta hänsyn till i skolan
- Pojkars och flickors hjärnor är olika utvecklade och därför ser deras inlärningsmönster olika ut
- Pojkars lite mer stökiga beteende får man acceptera eftersom detta är en del av deras hormonella utveckling
- På idrottslektioner kan man dela in i könssegregerade grupper eftersom pojkars och flickors muskelmassa ser olika ut och därmed klarar de av olika uppgifter olika bra
- Män och kvinnors kromosomuppsättning ser olika ut och det är bevis nog för att kvinnor och män bör behandlas olika i skolan
- Jämställdhet handlar om att förstå, acceptera och värna om de olikheter som finns mellan könen

- Eftersom evolutionen framhåller olika egenskaper för kvinnor och män så bör man förhålla sig i sin undervisning till dessa egenskaper

4.2 Den individualistiska läraren

- Alla elever ska behandlas utifrån deras individuella förutsättningar och då spelar kön ingen roll
- Lärarnas individuella planering för eleverna är det viktigaste i skolans jämställdhetsarbete
- Könsegraderad undervisning är inte bra eftersom man ska se till varje individ inte till kön
- Gruppuppdelningar kan aldrig motiveras utifrån kön
- Olika ämnesinnehåll passar individer olika bra, däremot behöver man inte ta hänsyn till kön när man väljer ämnesinnehåll
- Jämställdhet skapas genom att ge alla individer samma möjligheter till lärande
- Undervisningssätt ska anpassas utifrån individer, inte utifrån kön

4.3 Den liberalfeministiska läraren

- Jämställdhet i skolan skapas exempelvis genom demokratiska reformer för att motverka alla missförhållanden mellan könen
- Ämnesinnehållet i det pedagogiska material man använder i skolan bör kontinuerligt granskas ur ett genusperspektiv
- Arbetssätt där flickor och pojkar arbetar tillsammans och utnyttjar material och lokaler lika är att föredra
- Det är viktigt att utveckla pojkars och flickors alla sidor, exempelvis sidor som rör vård och omsorg för pojkar och sidor som rör ledarskap för flickor, för att motverka ojämlika förhållanden
- Jämställdhetsarbete handlar exempelvis om att motverka könsstereotypa gymnasiala programval
- Ett bra sätt att bryta traditionella könsmonster är att leka roller där pojkar får agera i typiskt kvinnliga roller och flickor får agera i typiskt manliga roller
- Det är viktigt för läraren att snarare framhålla likheter än olikheter mellan kvinnor och män

4.4 Den radikalfeministiska läraren

- Den viktigaste aspekten i jämställdhetsarbetet i skolan är att bryta skolans manliga maktstruktur
- Det är viktigt för lärare att utforma de olika skolämnena så de passar flickor
- Det är viktigt att i skolans jämställdhetsarbete lyfta fram flickors intressen och erfarenheter i undervisningen
- Könsegregerad undervisning kan vara ett bra sätt för att låta flickor inta större plats och inta andra roller än vad de gör i en könsintegrerad undervisning
- En viktig aspekt i skolans jämställdhetsarbete är att stödja flickors självförtroende och solidaritet med varandra
- Ett undervisningssätt som motverkar den manliga maktstruktur som förekommer i skolan är nödvändigt för att åstadkomma jämställdhet mellan könen
- Läraren bör lyfta fram olika kvinnor som har gjort könsöverskridande yrkesval som förebilder för eleverna

4.5 Den poststrukturalistiska läraren

- Den viktigaste faktorn för lärare för att åstadkomma en jämställd skola är att utbilda kritiskt medvetna elever
- Jämställdhetsarbete har ingen övergripande lösning, utan olika situationer kräver olika lösningar
- Det är viktigt för lärare att ta i beaktande att vad som anses som manligt och kvinnligt varierar mellan olika kulturer, klasser, åldrar och olika tider
- Man bör inte bara prata om maktrelationer mellan olika kön, utan maktrelationer förekommer likaväl inom könsgrupper
- Ett bra jämställdhetsprojekt är att låta elever bli medvetna om den egna inlärningsprocessen för att på så sätt kunna påverka den egna utvecklingen
- Lärares undervisningssätt bör alltid anpassas utefter elevers kön, klass och kultur för att jämställdhet alltid måste analyseras utifrån alla dessa tre faktorer tillsammans
- Jämställdhetsarbetet mellan könen i skolan bör alltid ta hänsyn till andra faktorer så som elevers klasstillhörighet, etnicitet och kultur

5 Enkätstudie

För att testa kopplingen mellan idealtyperna och de operationella indikatorerna, samt att testa dessa emot empirin så genomför jag en mindre enkätstudie. Med andra ord innebär enkätstudien ett test för begreppsvaliditeten (jmf Esiasson m.fl., 2007, s. 36-37). Min studie inriktar sig med andra ord på att se hur mina operationella indikatorer som i form av påståenden i enkäten fungerar för att mäta mina olika idealtyper. Detta för att det ska kunna vara möjligt att använda sig av dessa operationella indikatorer i framtida studier. Enkätstudien kan också ge information om vilka frågor i enkäten, i mitt fall påståenden, som inte fungerar väl, exempelvis frågor som respondenterna inte förstår och dessa bör möjligtvis utelämnas i framtida studier (jmf Esiasson m.fl., 2007, s.273).

5.1 Urval

Ett slumpmässigt urval är att föredra vid faktoranalys (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.72). På grund av denna studies omfattning har jag inte haft möjlighet till att genomföra ett slumpmässigt urval. Min första tanke var att gå ut till lärare i Göteborgsområdet, men insåg snabbt att det fanns ett motstånd emot att fylla i enkäter bland dessa lärare. Därför valde jag istället att använda mig av en webbenkät som skickats ut till cirka 1800 lärare runt om i Sverige. Detta för att få tillräckligt stort antal svar för att kunna genomföra analysen. En tumregel för att genomföra en faktoranalys är att antal observationer ska vara fem gånger så stort som antal variabler (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.79). I mitt fall innebär detta att jag bör ha minst 175 observationer. Totalt fick jag in 181 enkätsvar och uppfyller därmed regeln. Två skäl till den låga svarsfrekvensen kan vara den sena tiden på terminen då lärare har mycket annat i tankarna, som exempelvis betygssättning, och enkätens omfattning då lärarna behöver ungefär 20-25 minuter för att genomföra denna.

Problemet blir snarare att jag får ett stort bortfall att ta hänsyn till, med en svarsfrekvens på endast 10 %. Esiasson m fl. (2007, s.210) menar dock att detta inte är något större problem vid icke-slumpmässiga urval, för att man då kan ersätta bortfallet med personer som är mer villiga att svara i strävan efter att få tag på tillräckligt med respondenter. Jag har också fått tillräckligt med respondenter för att kunna genomföra min analys. Som tidigare nämnt är det att föredra att ha ett slumpmässigt urval, men då det inte var genomfört innanför denna

studiens ramar blir också problemet med det stora bortfallet betydligt mindre. Utan det är snarare det faktum att urvalet inte är slumpmässigt som bör tas i beaktande. Dock ser jag inte detta problem som lika stort då jag inte är utefter att det empiriska resultatet ska vara generaliserbart, utan min studie ska istället testa idealtyperna och de operationella indikatorerna emot empirin.

5.2 Enkät

Min enkät¹ består av ovanstående påståenden (operationella indikatorer) som representerar de olika idealtyperna. Dessa påståenden kommer de svarande lärarna att få ta ställning till huruvida de håller med eller inte. Enkäten erbjuder sju olika svarsalternativ som är värderade från 1 till 7. 1 innebär att respondenten inte instämmer alls, medan 7 innebär att respondenten instämmer helt. Med andra ord använder jag mig av en ordinalskala (jmf Esiasson m.fl., 2007, s.277-278 & s.395-397). De olika påståendena har placerats ut i enkäten i ”oordning”, alltså de är inte ordnade efter idealtyp. Detta för att undvika att ordningen på de olika påståendena på något sätt skulle kunna påverka hur lärarna väljer att svara, exempelvis skulle det kunna bli problematiskt om de låg sorterade efter idealtyp för att lärarna då enklare hade kunnat se igenom de bakomliggande idealtyperna (jmf Esiasson m.fl., 2007, s.280).

Enkäten är en webbenkät som har skickats ut till lärare på olika skolor i Sverige.

Anledningen till att jag har valt att använda mig av en webbenkät är att jag på ett enklare sätt ska kunna nå ut till fler av Sveriges lärare och inte bara behöva använda mig av lärare i Göteborg. Webbenkäten har jag gjort tillsammans med en annan student, där vi har haft en gemensam del av enkäten som har innefattat en del bakgrundsfakta om respondenterna och dessutom har vi haft en del var av enkäten. Fördelen med att ha en gemensam enkät har varit att vi har kunnat samarbeta med att få ut enkäten till så många lärare som möjligt. Nackdelen är att enkäten blir lite längre och att därmed svarsfrekvensen möjligen blir något lägre. Mailadresser till lärarna har vi hittat på skolornas hemsidor.

---

¹ Se bilaga A

6 Faktoranalys

Faktoranalys är en statistisk metod som är till för att undersöka ett stort antal variabler och vad dessa variabler har för inbördes relationer. Detta genom att undersöka samvariationer och underliggande mönster mellan dessa olika variabler. Metoden förutsätter avsaknad av kausala relationer mellan variablerna. Dock bör det finnas starka samband mellan de olika variablerna, men detta bör istället bero på att de mäter samma eller nära varandra liggande fenomen. Faktoranalys lämpar sig väl när man ska utveckla ett mätinstrument (Djurfeldt & Barmark, 2009, s.70 & s.73).

Faktoranalys bygger på antagandet att de manifesta variabler som observeras i studien kan förklaras med hjälp av mer generella underliggande variabler som kallas latent variabler. Enkelt förklarat så innebär detta att hur en respondent besvarar en attitydfråga gällande genus och skola, i detta fall den manifesta variabeln, i stor utsträckning bestäms av hur respondenten mer generellt förhåller sig till genus- och skola problematiken, alltså den latent variabeln. Dock bestäms den manifesta variabeln även av andra faktorer och detta benämns residualen. Residualen innehåller dels rena mätfel, men också det faktum att varje manifest variabel har en unik spridning och inte mäter exakt samma sak som de närliggande manifesta variablerna. Detta innebär att de latent variablerna aldrig är perfekta indikatorer på de manifesta variablerna, då de latent variablerna i grund och botten är teoretiska fenomen. Faktoranalysen syftar dock till att uppskatta de latent variablerna utifrån samvariationen mellan de manifesta variablerna (Djurfeldt & Barmark, 2009, s.73-74). I min undersökning är mina idealtyper tänkta latent variabler och mina enkätpåståenden är de manifesta variablerna. Ett viktigt påpekande är att idealtyperna endast är tänkta latent variabler. Faktoranalysen skulle kunna visa att andra idealtyper och manifesta variabler är att föredra. .

Jag kommer i min analys använda mig av metoden principal component analysis (PCA), som är av typen explorativ faktoranalys. Detta innebär att man analyserar materialet utan några klara definierade förväntningar på utfallet utan låter istället faktorlösning bidra till de teoretiska definitionerna utifrån det empiriska materialet (Djurfeldt & Barmark, 2007, s. 76). Dock har jag vissa teoretiska förväntningar, genom mina idealtyper, på faktorlösningens utfall. Jag menar ändå att jag kommer att vara öppen för det faktum att

det inte nödvändigtvis är dessa latent variabler som ”faller ut” i faktoranalysen och får då omvärdera idealtyperna. Enligt Tomas Berglund (2009) finns det inga tydliga gränser mellan konfirmativ faktoranalys och explorativ faktoranalys och det är därmed inte givet vad för material som ska analyseras med vilken metod. Han menar vidare att i explorativ faktoranalys kan en teoretisk förförståelse vara nödvändig för att skapa de variabler man ska använda i sin analys.

Ett viktigt påpekande innan presentationen av faktoranalysen sker är att även om jag redovisar faktoranalysen stegvis och på ett strukturerat sätt, så har själva analysen skett i omgångar, där jag har gjort flera olika faktorlösningar och därefter utvärderat dem och uteslutit vissa variabler. Faktorlösningen bör utvärderas både utifrån en teoretisk förförståelse, men även utifrån olika statistiska kriterium (jmf Djurfeldt & Barmark, 2007, s.98-99).

6.1 Materialets lämplighet för faktoranalys

För att testa materialets lämplighet för faktoranalys har jag använt mig av fyra olika test, *Bartlett's test of sphericity*, *Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy*, studera så att korrelationerna mellan en väsentlig del av de manifesta variabelparen är tillräckligt starka, samt studera så att korrelationerna mellan de manifesta variablerna inte endast är parvisa utan att det finns en stor del multivariat samvariation (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.91-92). Materialet klarade samtliga dessa test, så materialet lämpar sig förfaktoranalys²

6.2 Utvärdering av de manifesta variablerna

Efter konstaterandet att materialet lämpar sig för faktoranalys bör det ske en utvärdering av de manifesta variablerna för att utesluta de variabler som inte passar in i mönstret³. De fyra första variablerna som utesluts är *Det är viktigt för läraren att snarare framhålla likheter än olikheter mellan kvinnor och män*, *Lärarnas individuella planering för eleverna är det viktigaste i skolans jämställdhetsarbete*, *Arbetsätt där flickor och pojkar arbetar tillsammans och utnyttjar material och lokaler lika är att föredra* och *Man bör inte bara prata om maktrelationer mellan olika kön, utan maktrelationer förekommer likaväl inom*

---

² Se bilaga B för en närmare presentation av testen, samt materialets värden.

³ Se bilaga C för en närmare presentation varför vissa variabler utesluts

könsgrupper. Detta på grund av att dessa variabler inte korrelerar särskilt väl med någon av de andra manifesta variablerna (jmf Djurfeldt & Barmark, 2007, s.92-93).

Measure of sampling adequacy (MSA) är ett index som anger i vilken utsträckning en manifest variabel kan förklaras av de övriga. Utifrån detta index bör variabeln *Jämställdhetsarbetet mellan könen i skolan bör alltid ta hänsyn till andra faktorer så som elevers klasstillhörighet, etnicitet och kultur* uteslutas (jmf Djurfeldt & Barmark, 2007, s.93).

En variabel bör uteslutas eftersom den antar ett för lågt värde på komunaliteter. Det är ett värde som anger vilken andel av variansen i varje variabel som kan förklaras av faktorerna. Denna variabel är *Ett bra sätt att bryta traditionella könsmonster är att leka roller där pojkar får agera i typiskt kvinnliga roller och flickor får agera i typiskt manliga roller* (jmf Djurfeldt & Barmark, 2007, s.93).

Efter ett antal faktorlösningar upptäckte jag att de tre variablerna *Jämställdhetsarbete har ingen övergripande lösning, utan olika situationer kräver olika lösningar, Jämställdhet skapas genom att ge alla individer samma möjligheter till lärande och Jämställdhet handlar om att förstå, acceptera och värna om de olikheter som finns mellan könen* samvarierade genomgående i alla faktorlösningar trots att de representerar skilt olika idealtyper. En förklaring till detta är att de är formulerade på ett sätt så det är svårt att inte hålla med dem som det ger en antydning om i tabell 2 och blir då ganska ointressanta att analysera och därmed anser jag att dessa variabler också bör uteslutas. Totalt har nio variabler uteslutits och då återstår 26 variabler att analysera.

Tabell 2. Frekvenstabell (Fördelningen angiven i %)

Manifesta variabler	(Stämmer inte alls)						(Stämmer helt)	
	1	2	3	4	5	6	7	Totalt
Jämställdhet har ingen övergripande lösning, utan olika situationer kräver olika lösningar	3,3	0	3,3	9,4	14,4	25,4	44,2	100
Jämställdhet skapas genom att ge alla individer samma möjligheter till lärande	1,7	1,7	2,2	5,5	7,7	19,9	61,3	100
Jämställdhet handlar om att förstå, acceptera och värna om de olikheter som finns mellan könen	6,6	5,5	7,2	14,9	14,9	16,6	34,3	100

N=181

6.3 Val av antal faktorer

För att bestämma hur många faktorer som faktorlösning ska anta har jag använt mig av Kaisers kriterium⁴. Kaisers kriterium bygger kortfattat på varje faktor egenvärden, dessa faktorer är till att börja med lika många som antalet manifesta variabler. Egenvärdet förklarar den andel spridning som varje faktor förklarar. Kaisers kriterium innebär att de faktorer som har ett egenvärde över ett, alltså förklarar mer än en nittondel av den sammanlagda variansen i variablerna, bör räknas med (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.83-87).

Tabell 3.

Faktor	Egenvärde	Andel förklarad varians (%)	Kumulativ förklarad varians (%)
1	5,002	19,238	19,238
2	3,719	14,302	33,54
3	2,122	8,16	41,7
4	1,484	5,708	47,408
5	1,203	4,629	52,037
6	1,07	4,116	56,153
7	0,982	3,778	59,932
8	0,897	3,448	63,38
9	0,891	3,426	66,806
10	0,786	3,022	69,828
11	0,767	2,95	72,778
12	0,736	2,829	75,607
13	0,712	2,74	78,347
14	0,633	2,435	80,782
15	0,615	2,364	83,146
16	0,569	2,189	85,335
17	0,512	1,97	87,305
18	0,476	1,829	89,134
19	0,464	1,784	90,918
20	0,413	1,59	92,508
21	0,386	1,484	93,993
22	0,371	1,428	95,42
23	0,337	1,297	96,718
24	0,292	1,122	97,839
25	0,287	1,106	98,945
26	0,274	1,055	100

⁴ För en mer ingående förklaring av Kaisers kriterium läs Djurfeldt & Barmark (2007), s. 83-87 eller Hair et al. (2010), s.109 (då som latent root criterion).

Tabell 3 visar att utifrån Kaisers kriterium så bör sex faktorer väljas. Det förväntade var att få fem faktorer, eftersom jag har utgått från fem olika idealtyper. Dessa sex faktorer förklarar tillsammans ca 56,1 % av den totala variansen. Eftersträvansvärt är att de antal latenta variabler man väljer ska förklara över 60 % av den totala variansen (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.94-95). Jag anser dock att jag ligger så pass nära 60 % att detta inte är ett större problem.

6.4 Faktorlösning

Hur de olika variablerna korrelerar med de olika faktorerna kan ses i en komponentmatrix, men eftersom den första faktorn förklarar den största delen av variansen kommer de flesta av variablerna korrelera starkast med denna faktor. För att komma åt detta problem använder jag här mig av en så kallad roterad faktorlösning, så att den varians som förklaras med hjälp av faktorerna fördelas jämnare mellan dessa. De olika faktorerna kommer då att korrelera starkt med några av variablerna och svagare med de andra (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.87-88). Jag har valt att använda mig av en rotationsmetod som kallas Varimax⁵.

Tabell 4 visar den roterade faktorlösningen.

Tabell 4.

Variabler	Faktorer					
	1	2	3	4	5	6
Pojkar och flickor är av naturen olika och det är en väldigt viktig faktor att ta hänsyn till i skolan (Den biologiska läraren)	-0,016	0,595	-0,068	0,12	0,017	0,397
Pojkars och flickors hjärnor är olika utvecklade och därför ser deras inlärningsmönster olika ut (Den biologiska läraren)	-0,105	0,653	-0,014	0,022	-0,08	-0,105
Eftersom evolutionen framhåller olika egenskaper för kvinnor och män så bör man förhålla sig i sin undervisning till dessa egenskaper (Den biologiska läraren)	0,121	0,791	-0,092	-0,01	0,209	0,001
Pojkars lite mer stökiga beteende får man acceptera eftersom detta är en del av deras hormonella utveckling (Den biologiska läraren)	0,231	0,607	-0,157	-0,248	-0,102	0,141
Män och kvinnors kromosomuppsättning ser olika ut och det är bevis nog för att kvinnor och män bör behandlas olika i skolan (Den biologiska läraren)	-0,111	0,675	-0,041	-0,258	0,279	0,151
På idrottslektioner kan man dela in i könssegregerade grupper eftersom pojkars och flickors muskelmassa ser olika ut och därmed klarar de av olika uppgifter olika bra	0,088	0,319	0,009	-0,109	0,208	0,686

⁵ För en mer ingående förklaring av roterad faktorlösning läs Hair et al. (2010), s. 112-115

(Den biologiska läraren)						
Alla elever ska behandlas utifrån deras individuella förutsättningar och då spelar kön ingen roll (Den individualistiska läraren)	0,012	-0,039	0,424	0,687	-0,06	0,037
Undervisningssätt ska anpassas utifrån individer, inte utifrån kön (Den individualistiska läraren)	0,047	-0,114	0,4	0,591	-0,269	0,063
Olika ämnesinnehåll passar individer olika bra, däremot behöver man inte ta hänsyn till kön när man väljer ämnesinnehåll (Den individualistiska läraren)	0,134	-0,086	0,678	0,121	0,024	0,198
Könssegregerad undervisning är inte bra eftersom man ska se till varje individ inte till kön (Den individualistiska läraren)	-0,046	-0,008	0,715	0,273	-0,066	-0,145
Gruppuppdelningar kan aldrig motiveras utifrån kön (Den individualistiska läraren)	-0,037	0,196	0,518	0,085	0,132	-0,503
Det är viktigt att utveckla pojkars och flickors alla sidor, exempelvis sidor som rör vård och omsorg för pojkar och sidor som rör ledarskap för flickor, för att motverka ojämlika förhållanden (Den liberalfeministiska läraren)	0,555	-0,042	-0,197	0,33	-0,013	0,116
Ämnesinnehållet i det pedagogiska material man använder i skolan bör kontinuerligt granskas ur ett genusperspektiv (Den liberalfeministiska läraren)	0,683	-0,085	-0,124	0,06	0,144	-0,126
Jämställdhetsarbete handlar exempelvis om att motverka könsstereotypa gymnasiala programval (Den liberalfeministiska läraren)	0,683	0,023	0,085	-0,029	0,25	0,217
Jämställdhet i skolan skapas exempelvis genom demokratiska reformer för att motverka alla missförhållanden mellan könen (Den liberalfeministiska läraren)	0,11	-0,004	0,051	0,677	0,413	-0,115
Läraren bör lyfta fram olika kvinnor som har gjort könsöverskridande yrkesval som förebilder för eleverna (Radikalfeministiska läraren)	0,704	0,07	-0,173	0,066	0,14	0,18
En viktig aspekt i skolans jämställdhetsarbete är att stödja flickors självförtroende och solidaritet med varandra (Den radikalfeministiska läraren)	0,636	0,043	-0,118	0,03	0,236	0,022
Det är viktigt för skolan och lärare att utforma de olika skolämnena så att de specifikt passar flickor (Den radikalfeministiska läraren)	-0,091	0,32	-0,055	-0,423	0,513	-0,061
Ett undervisningssätt som motverkar den manliga maktstruktur som förekommer i skolan är nödvändigt för att åstadkomma jämställdhet mellan könen (Den radikalfeministiska läraren)	0,274	-0,021	-0,069	-0,06	0,726	0,037
Den viktigaste aspekten i jämställdhetsarbetet i skolan är att bryta skolans manliga maktstruktur (Den radikalfeministiska läraren)	0,287	0,099	-0,058	0,164	0,656	0,147
Det är viktigt att i skolans jämställdhetsarbete lyfta fram flickors intressen och erfarenheter i undervisningen (Den radikalfeministiska läraren)	0,294	0,25	-0,467	-0,006	0,312	-0,024
Könssegregerad undervisning kan vara ett bra sätt för att låta flickor inta större plats och inta andra roller än vad de gör i en könsintegrerad undervisning (Den radikalfeministiska läraren)	0,285	0,257	-0,639	0,059	0,087	0,317
Det är viktigt för lärare att ta i beaktande att vad som anses som manligt och kvinnligt varierar mellan olika kulturer, klasser, åldrar och olika tider (Den poststrukturalistiska läraren)	0,642	0,265	0,06	0,108	-0,199	-0,073
Ett bra jämställdhetsprojekt är att låta elever bli medvetna om den egna inlärningsprocessen för att på så	0,577	-0,122	0,23	0,092	0,073	-0,062

sätt kunna påverka den egna utvecklingen (Den poststrukturalistiska läraren)						
Den viktigaste faktorn för lärare för att åstadkomma en jämställd skola är att utbilda kritiskt medvetna elever (Den poststrukturalistiska läraren)	0,342	-0,064	-0,017	0,556	-0,021	-0,1
Lärares undervisningssätt bör alltid anpassas utefter elevers kön, klass och kultur för att jämställdhet alltid måste analyseras utifrån alla dessa tre faktorer tillsammans (Den poststrukturalistiska läraren)	0,371	0,349	-0,371	-0,098	0,173	-0,302

I tabell 4 har jag markerat alla faktorladdningar som ligger över 0,4, detta för att enkelt se vilka variabler som korrelerar starkt med vilken faktor. Vid bedömning vilka variabler som hör till vilken faktor bör det ta ställning till dess teoretiska tillhörighet till de andra variablerna, detta främst när samma variabel korrelerar starkt med två olika faktorer (jmf Djurfeldt & Barmark, 2007, s. 95-96).

Faktor 1 korrelerar enbart med variabler som representerar de tre olika feministiska förhållningssätten, däremot kan man inte urskilja något särskilt av dessa förhållningssätt. Det verkar istället finnas ett mera övergripande feministiskt förhållningssätt, som innefattar bitar från alla de tre olika feministiska förhållningssätten. Faktor 1 får därmed betecknas som den feministiska läraren. Det bör övervägas huruvida den sista variabeln i tabellen bör hör till detta förhållningssätt, eftersom denna inte har någon faktorladdning över 0,4, men ändå en relativt hög laddning till faktor 1. Ur ett teoretiskt perspektiv passar denna variabel in under detta förhållningssätt, men jag låter Cronbach's alpha (förklaras senare) avgöra om den ska medräknas. Det finns även några andra feministiska variabler som inte har speciellt höga faktorladdningar under denna faktor. Det handlar bland annat om de radikalfeministiska variabler som handlar om den manliga maktstrukturen i skolan. Men även den radikalfeministiska variabel som handlar om att specifikt anpassa skolämnena så de passar flickor, vilket i stor utsträckning också handlar om att motverka den manliga maktstrukturen. Dessa variabler har höga värden med faktor 5. Under faktor 5 faller även den liberalfeministiska variabel som handlar om att göra demokratiska reformer. Faktor 5 verkar handla om att förändra strukturer och att det inte räcker att handla på klassrumsnivå för att åstadkomma jämställdhet. Denna faktor får kallas för den strukturförändrande läraren. Variabeln som handlar om demokratiska reformer och variabeln som handlar om att anpassa skolämnena har även höga faktorladdningar med faktor 4, men på grund av att de passar bättre ur en teoretisk synvinkel under faktor 5 så får de tillhöra denna faktor.

Faktor 2 har fem variabler som har en faktorladdning över 0,4. Alla dessa fem variabler representerar den biologiska läraren. Den sjätte variabeln som representerar den biologiska läraren och handlar om könssegregerade grupper på idrotten har den högsta faktorladdningen till faktor 6. Denna faktor har endast två variabler som har en faktorladdning över 0,4 och dessa korrelerar dessutom motsatt, alltså den ena variabeln har en positiv faktorladdning, medan den andra har en negativ. Detta innebär att när den ena variabeln antar höga värden, så antar den andra variabeln låga värden och tvärtom. Dessa variabler handlar om gruppuppdelning, där den ena säger att det är bra med könssegregerade grupper, medan den andra säger att gruppuppdelningar aldrig kan motiveras utifrån kön, vilket förklarar den motsatta korrelationen. Därför väljer jag att bortse från faktor 6, då jag inte tror att denna kommer att hjälpa mig i mitt arbete att utveckla mätinstrumentet. Däremot låter jag återigen Cronbach's alpha avgöra huruvida variabeln som handlar om könssegregerade grupper på idrotten ska falla under den biologiska läraren, alltså faktor 2, eftersom denna variabel laddar relativt högt (0,319) med faktor 2.

Faktor 3 laddar högt med fem av den individualistiska lärarens variabler. Dessutom laddar denna faktor högt med två av den radikalfeministiska lärarens variabler, men eftersom dessa har en negativ faktorladdning och korrelerar därmed omvänt med resterande variabler, så väljer jag att inte räkna dessa till denna faktor. Faktor 3 blir därmed den individualistiska läraren. Den ena variabeln som korrelerade omvänt med de andra variablerna som handlar om att läraren ska lyfta fram flickors intressen och erfarenheter i undervisningen, har en relativt hög faktorladdning till faktor 5, den strukturförändrande läraren, och passar också in teoretiskt till denna faktor, eftersom den handlar om att bryta den manliga maktstrukturen, så jag låter Cronbach's alpha avgöra om den ska tillhöra denna faktor. Den andra omvänt korrelerande variabeln som handlar om att låta flickor inta andra roller genom könssegregerade grupper, korrelerar relativt starkt med faktor 6, men eftersom vi har bortsett från denna faktor, så får även denna variabel räknas bort.

Faktor 4 får inte så många variabler, eftersom variabler som haft höga laddningar till denna faktor även har haft höga laddningar till andra faktorer och valts till dessa faktorer av

teoretiska skäl. Den enda variabel som finns kvar är den som handlar om att jämställdhetsarbetet handlar om att utbilda kritiska elever. Denna variabel laddar också relativt högt med faktor 1, den feministiska läraren, och jag låter därmed även i detta fall Cronbach's alpha avgöra utgången. Faktor 4 faller, precis som faktor 6, bort.

Faktorlösningen gav genom Kaisers kriterium sex olika faktorer, men efter vissa teoretiska och statistiska överväganden kunde det urskiljas fyra olika förhållningssätt:

Den feministiska läraren

Den biologistiska läraren

Den individualistiska läraren

Den strukturförändrande läraren

6.5 Cronbach's alpha

Målet med faktorerna är att dessa ska vara latenta variabler för de manifesta variablerna . De manifesta variablerna ska helst kunna slås samman till ett index. Genom att slå samman flera manifesta variabler till ett index minskar man risken för slumpmässiga mätfel. För att kontrollera att korrelationerna mellan variablerna är tillräckligt starka för att skapa ett index använder jag mig av Cronbach's alpha. Detta värde varierar mellan 0 och 1 och bör överstiga 0,7 för att indexet ska vara lämpligt utformat (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.100). Ett högt värde på Cronbach's alpha indikerar att de olika variablerna faktiskt mäter samma endimensionella underliggande begrepp (Esiasson m.fl., 2007, s.437). Nedan finns de fyra förhållningssättens och dess operationella indikatorers värde på Cronbach's alpha:

Den feministiska läraren

Cronbach's alpha (utan de tveksamma variablerna): 0,789

Cronbach's alpha (med variabeln *Lärares undervisningssätt bör alltid anpassas utefter elevers kön, klass och kultur för att jämställdhet alltid måste analyseras utifrån alla dessa tre faktorer tillsammans*): 0,785

Cronbach's alpha (med variabeln *Den viktigaste faktorn för lärare för att åstadkomma en jämställd skola är att utbilda kritiskt medvetna elever*): 0,793

Cronbach's alpha (med båda de tveksamma variablerna): 0,788

Det högsta värdet på Cronbach´s alpha får man endast genom att ta med variabeln som handlar om att utbilda kritiskt medvetna elever, men får ändå ett nästan lika högt värde om man tar med de båda tveksamma variablerna, därför väljer jag att använda mig av båda tveksamma variablerna i mitt mätinstrument.

Den biologistiska läraren

Cronbach´s alpha (utan den tveksamma variabeln): 0,725

Cronbach´s alpha (med variabeln *På idrottslektioner kan man dela in i könssegregerade grupper eftersom pojkars och flickors muskelmassa ser olika ut och därmed klarar de av olika uppgifter olika bra*): 0,734

Genom att man tar med den tveksamma variabeln så får man ett högre värde på Cronbach´s alpha, därför väljer jag att ta med denna variabel.

Den individualistiska läraren

Cronbach´s alpha: 0,700

Den strukturförändrande läraren

Cronbach´s alpha (utan den tveksamma variabeln): 0,530

Cronbach´s alpha (med variabeln *Det är viktigt att i skolans jämställdhetsarbete lyfta fram flickors intressen och erfarenheter i undervisningen*): 0,572

I detta fall är värdena på Cronbach´s alpha för låga för att det ska kunna hävdas att de manifesta variablerna mäter samma underliggande fenomen, därför kan den strukturförändrande läraren inte hävdas vara en latent variabel och därför borsers jag från denna lärartyp. Därför får jag fram tre olika idealtyper.

7 Slutdiskussion

Utifrån den tidigare forskningen skapade jag fem olika idealtyper på hur lärare förhåller sig till genus- och jämställdhetsarbete, *den biologistiska läraren, den individualistiska läraren, den liberalfeministiska läraren, den radikalfeministiska läraren* och *den poststrukturalistiska läraren*. Idealtyper är, som tidigare nämnt, ingen beskrivning av

verkligheten utan snarare en teoretisk modell av verkligheten och kan därför inte helt förkastas av empirin, även om de kan dock vara mer eller mindre användbara för empirisk analys (Teorell & Svensson, 2007, s.42 & Esiasson m.fl., 2007, s.159). De fem idealtyperna som jag fick fram genom tidigare kvalitativ forskning visade sig genom enkätstudien, faktoranalysen och Cronbach´s alpha inte bäst sammanfattas i fem idealtyper utan snarare tre stycken för att på bästa sätt kunna användas i en framtida empirisk analys. *Den biologistiska läraren* och *den individualistiska läraren* kunde man urskilja som lämpliga empiriska mätinstrument, dock borträknat vissa operationella indikatorer. De tre feministiska lärartyperna kunde inte urskiljas var och en för sig, men dessa kunde sammanfattas som en blandning av de tre och fick därmed namnet *den feministiska läraren*. Även i detta fall fick en hel del operationella indikatorer uteslutas. En del av de operationella indikatorer som uteslöts handlade om att bryta strukturer, dels den manliga maktstrukturen och dels genom demokratiska reformer. Detta är därav inget som tilltalar den feministiska läraren. Att det inte gick att urskilja de olika feministiska lärarna kan förmodligen förklaras av att de flesta av lärarna i skolan idag inte har ett så renodlat förhållningssätt som de skilda feministiska lärartyperna innebär, utan att de snarare kan se att de olika förhållningssätten alla har sina styrkor för att åstadkomma jämställdhet.

Nedan har jag sammanfattat de tre olika idealtyperna och de tillhörande operationella indikatorerna. De operationella indikatorerna kan ses som manifesta variabler som i hög utsträckning bestäms av underliggande latenta variabler, i detta fall de tre olika idealtyperna (jmf Djurfeldt & Barmark, 2009, s.73-74). Med andra ord avser de operationella indikatorerna att mäta samma underliggande fenomen, vilket också Cronbach´s alpha visade, nämligen de idealtypiska förhållningssätten. Framtida kvantitativa studier som avser att mäta lärares förhållningssätt till genus- och jämställdhetsarbete kan använda sig av dessa operationella indikatorer för att mäta exempelvis hur vanligt förekommande dessa förhållningssätt är i verkligheten. En rekommendation är då att skapa ett index av samtliga operationella indikatorer som avser att mäta samma sak. Detta för att undvika slumpmässiga mätfel (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.100).

7.1 Sammanfattning

Efter att ha genomfört en faktoranalys och testat de olika faktorerna genom Cronbach's alpha så kan jag konstatera att jag funnit fyra olika förhållningssätt bland lärare, den feministiska läraren, den biologistiska läraren, den individualistiska läraren och den strukturförändrande läraren. Dock hade den strukturförändrande läraren för låga värden på Cronbach's alpha och de manifesta variablerna kan därmed inte sägas mäta samma underliggande fenomen och därmed är inte den strukturförändrade läraren en latent variabel till dessa manifesta variabler. Därför väljer jag bort detta förhållningssätt. Följande manifesta variabler eller operationella indikatorer avser att mäta de olika förhållningssätten:

Den feministiska läraren

- Det är viktigt att utveckla pojkars och flickors alla sidor, exempelvis sidor som rör vård och omsorg för pojkar och sidor som rör ledarskap för flickor, för att motverka ojämlika förhållanden
- Det är viktigt för lärare att ta i beaktande att vad som anses som manligt och kvinnligt varierar mellan olika kulturer, klasser, åldrar och olika tider
- Läraren bör lyfta fram olika kvinnor som har gjort könsöverskridande yrkesval som förebilder för eleverna
- Ämnesinnehållet i det pedagogiska material man använder i skolan bör kontinuerligt granskas ur ett genusperspektiv
- Jämställdhetsarbete handlar exempelvis om att motverka könsstereotypa gymnasiala programval
- En viktig aspekt i skolans jämställdhetsarbete är att stödja flickors självförtroende och solidaritet med varandra
- Ett bra jämställdhetsprojekt är att låta elever bli medvetna om den egna inlärningsprocessen för att på så sätt kunna påverka den egna utvecklingen
- Lärares undervisningssätt bör alltid anpassas utefter elevers kön, klass och kultur för att jämställdhet alltid måste analyseras utifrån alla dessa tre faktorer tillsammans
- Den viktigaste faktorn för lärare för att åstadkomma en jämställd skola är att utbilda kritiskt medvetna elever

Den biologistiska läraren

- Pojkar och flickor är av naturen olika och det är en väldigt viktig faktor att ta hänsyn till i skolan
- Pojkars och flickors hjärnor är olika utvecklade och därför ser deras inlärningsmönster olika ut
- Eftersom evolutionen framhåller olika egenskaper för kvinnor och män så bör man förhålla sig i sin undervisning till dessa egenskaper
- Pojkars lite mer stökiga beteende får man acceptera eftersom detta är en del av deras hormonella utveckling
- Män och kvinnors kromosomuppsättning ser olika ut och det är bevis nog för att kvinnor och män bör behandlas olika i skolan
- På idrottslektioner kan man dela in i könssegregerade grupper eftersom pojkars och flickors muskelmassa ser olika ut och därmed klarar de av olika uppgifter olika bra

Den individualistiska läraren

- Alla elever ska behandlas utifrån deras individuella förutsättningar och då spelar kön ingen roll
- Undervisningssätt ska anpassas utifrån individer, inte utifrån kön
- Gruppuppdelningar kan aldrig motiveras utifrån kön
- Olika ämnesinnehåll passar individer olika bra, däremot behöver man inte ta hänsyn till kön när man väljer ämnesinnehåll
- Könssegregerad undervisning är inte bra eftersom man ska se till varje individ inte till kön

7.2 Utbildningsvetenskaplig diskussion

Både Svaleryd (2006) och Broman (2002) ser *den biologistiska lärarens* och *den individualistiska lärarens* förhållningssätt till genus- och jämställdhetsarbete som ett hinder för att åstadkomma jämställdhet i skolan. De diskuterar bland annat att dessa förhållningssätt på flera sätt strider emot både Lpo94 och Lpf94. Utifrån detta resonemang ser jag det som väldigt viktigt att i framtida forskning använda sig av extensiva metoder, för att se hur utbredda dessa förhållningssätt är bland svenska lärare. Det skulle kunna vara så att dessa förhållningssätt inte är speciellt utbredda alls, men det skulle också kunna vara

så att de faktiskt förekommer i högre utsträckning och då kan problemet vara större, eftersom det, som jag i inledningen påpekade läggs ett stort ansvar för läraren i jämställdhetsarbetet i skolan.

Det kan också vara intressant och av värde att se hur andra oberoende variabler förhåller sig till den beroende variabeln lärares förhållningssätt till genus- och jämställdhetsarbete. Sådana variabler skulle exempelvis kunna vara kön eller ålder, men kanske ännu mera intressant skulle vara att se hur utbildning påverkar lärares förhållningssätt till genus- och jämställdhetsarbete. Skulle det kunna vara så att utbildade lärare förhåller sig på ett annat sätt än outbildade lärare? Skiljer det sig åt när och var man har gått sin lärarutbildning? Detta är oerhört intressanta frågor som jag hoppas framtida studier kan svara på. Förhoppningsvis med hjälp av denna studies framtagna mätinstrument.

En annan fördel att börja bedriva extensiva studier inom detta forskningsområde är, som tidigare nämnt, att detta metodologiska angreppssätt har andra kompletterande styrkor jämfört med de intensiva studierna som dominerat forskningsområdet. De extensiva studierna har möjlighet till hög generaliserbarhet och hög reliabilitet (Teorell & Svensson, 2007, s.273-275).

Referenser

- Ambjörnsson, Fanny (2004). *I en klass för sig - genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront
- Berglund, Tomas (2009). muntl. Föreläsning: Dimensionsanalys [091116]
- Connell, R W (2002). *Om genus*. Göteborg: Daidalos
- Djurfeldt, Göran. Barmark, Mimmi (2009). *Statistisk verktygslåda - multivariat analys*. Lund: Studentlitteratur
- Esiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik. Wängnerud, Lena (2007). *Metodpraktikan - Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Freedman, Jane (2003). *Feminism – en introduktion*. Lund: Liber
- Forsberg, Ulla (1998). *Jämställdhetspedagogik – en sammanställning av aktionsprojekt*. Stockholm: Liber
- Hair, F. Joseph. Black, C. William. Babin, J. Barry. Anderson, E. Rolph. (2010). *Multivariate Data Analysis – A Global Perspective*. Upper Saddle River: New Jersey
- Skolverket (1998) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (LPO 94)*. Stockholm: Skolverket och Fritzes.
- Skolverket (1998) *Läroplan för de frivilliga skolformerna (LPF 94)*. Stockholm: Skolverket och Fritzes.
- Svaleryd, Kajsa (2006). *Genuspedagogik*. Liber: Stockholm
- Tallberg Broman, Ingegerd (2002). *Pedagogiskt arbete och kön - med nutida och historiska exempel*. Lund: Studentlitteratur:
- Teorell, Jan. Svensson, Torsten (2007). *Att fråga och att svara - samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber
- Weiner, Gaby (1994). *Feminisms in Education – an introduction*. Open University Press

Bilaga A

Del A

Fråga 1 Är du man eller kvinna?

man

kvinna

Fråga 2 Vilket år är du född?

19 _____

Fråga 3 Vilken är din högsta examen från en formell utbildning?

- Gymnasielärarexamen
- Annan lärarexamen
- Grundskola eller motsvarande
- Studentexamen eller motsvarande
- Fil. kand. examen eller motsvarande
- Fil. mag. examen
- Fil. dok. examen

Annat, nämligen

.....

Fråga 4 Hur många år har du arbetat som lärare? Arbete som vikarie räknas givetvis. Har du arbetat mindre än ett år fyll ändå i 1 år.

_____ år

Fråga 5 I vilka ämnen undervisar du?

5 Börja med det ämne där du undervisar flest timmar:

1. _____ 4. _____ 7. _____

2. _____ 5. _____ 8. _____

3. _____ 6. _____ 9. _____

Fråga 6 Har du genomfört någon fortbildning som syftar till din roll som ledare i klassrummet?

6

Ja

Nej

Fråga 7 Har du någon annan yrkeskompetens som du har hjälp av i klassrummet?

Exempel _____

Nej

Del B

Fråga 8 Nedan följer ett antal påståenden om ditt lärararbete. Hur väl stämmer påståendena överens med dina åsikter?

	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	Vet inte
A Jag föredrar att undervisa i helklass eftersom det är enklare att hålla ordning då	☐	☐	☐	☐	☐
B Jag föredrar att eleverna sitter en och en i klassrummet eftersom de koncentrerar sig bättre enskilt än i grupp	☐	☐	☐	☐	☐
C Jag låter eleverna sitta som de vill	☐	☐	☐	☐	☐
D Jag föredrar att eleverna sitter två och två eller i mindre grupper för då kan de hjälpa varandra	☐	☐	☐	☐	☐
E Jag föredrar att eleverna hellre gör enskilda arbeten än grupparbeten	☐	☐	☐	☐	☐
F Jag tycker det är bra med olika arbetssätt för då får eleverna lära sig att ta eget ansvar	☐	☐	☐	☐	☐
G Jag ansvarar för att eleverna sköter sig i klassrummet	☐	☐	☐	☐	☐
H Jag ser till att eleverna tar ansvar för att sköta sig i klassrummet	☐	☐	☐	☐	☐

I	Jag tycker inte det är min uppgift att uppfostra elever	☐	☐	☐	☐	☐
J	Jag låter eleverna välja arbetssätt fritt	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 9 Under en genomgång har en elev vid två tillfällen gått till kamrater för att för att låna material som eleven glömt att ta med. Du har då uppmanat eleven att sätta sig på sin plats. Nu är eleven på väg att gå i väg igen.

Hur hanterar du denna situation?

Ange för vart och ett av alternativen nedan hur sannolikt det är att du hanterar situationen på följande sätt:

		Inte alls sannolikt					Mycket sannolikt	
		1	2	3	4	5	6	7
A	Jag står kvar vid katedern och ropar elevens namn och säger att om det händer igen så kommer du att skicka ut eleven från klassrummet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B	Jag tystnar och väntar tills att eleven sitter på sin plats igen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
C	Jag går fram till eleven samtidigt som jag fortsätter att prata och tar tag i axlarna och leder eleven tillbaka till platsen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
D	Jag gör ingenting eftersom ingen i klassen har klagat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E	Jag tystnar och går fram flyttar elevens bänk till katedern och pekar åt eleven att sätta sig innan jag fortsätter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F	Jag fortsätter genomgången och låtsas som att jag inte ser att eleven är upp och går igen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
G	Jag går fram till eleven, uppmanar eleven att återigen gå att sätta sig och förklarar att man måste ta ansvar för att ha med material och att inte störa sina klasskamrater.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- H Jag ber eleven sätta sig bredvid någon som har material med sig och uppmanar eleven att ta med sig material nästa lektion.

Fråga 10 Under dagens lektion ska eleverna arbeta enskilt i klassrummet. Du sitter vid katedern när du noterar att en av eleverna verkar hålla på med något. Det visar sig att eleven sitter och skickar sms.

Hur hanterar du denna situation?

Ange för vart och ett av alternativen nedan hur sannolikt det är att du hanterar situationen på följande sätt:

	Inte alls sannolikt					Mycket sannolikt	
	1	2	3	4	5	6	7
A Jag sitter kvar och påkallar elevens uppmärksamhet med namn, ber eleven komma fram till katedern för att överlämna telefonen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B Jag går fram till eleven och pekar på mobilen för att markera att eleven ska stoppa undan mobilen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
C Jag går fram till eleven och frågar om det är någon viktig person eleven skickar meddelande till	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
D Så länge ingen annan elev säger något så låtsas jag som att jag inte ser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E Jag sitter kvar vid katedern och tittar på eleven tills att eleven ser att jag noterar vad som eleven gör.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F Jag går fram till eleven och uppmanar eleven att fortsätta med sitt arbete.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
G Jag brukar låta eleverna använda sina mobiltelefoner så jag låter eleven hållas.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 11 Du släpper in eleverna i klassrummet och två av eleverna uppträder hotfullt mot varandra. Medan du ställer dig vid katedern hör du den ena eleven skrika ” din jävla hora!” vilket leder till att de så börjar de bråka fysiskt med varandra .

Hur hanterar du denna situation?

Ange för vart och ett av alternativen nedan hur sannolikt det är att du hanterar situationen på följande sätt:

	Inte alls sannolikt					Mycket sannolikt	
	1	2	3	4	5	6	7
A	Jag går fram till eleverna och uppmanar dem att sluta bråka och att de ska sätta sig vid sina platser.						
B	Jag går fram till eleverna och sår fysiskt på dem, utan att säga något pekar jag på deras platser för att markera att de ska sätta sig.						
C	Jag kan inte ta ansvar för elevernas bråk utan låter dem lösa konflikten själva.						
D	För att jag ska kunna kontrollera situationen så sår jag på dem fysiskt, därefter förklarar jag inför hela klassen att våld och dåligt språk inte accepteras i klassrummet.						
E	Jag går fram till eleverna, uppmanar dem att lugna sig och att inte använda det språkbruket eftersom man inte får kränka någon.						
F	Jag står kvar vid katedern och höjer rösten när jag tilltalar eleverna med namn och tillrättavisar dem med det är förbjudet att bråka och att använda sådant språk i klassrummet.						
G	Jag gör ingenting utan förväntar mig att de andra eleverna kommer att agera.						

Fråga 12 Du noterar att det saknas två elever som du såg ute i korridoren när du gick in i salen. Du påbörjar en genomgång vid katedern och efter 10 minuter öppnas dörren och de två saknade eleverna kommer högljutt skrattande in.

Hur hanterar du denna situation?

Ange för vart och ett av alternativen nedan hur sannolikt det är att du hanterar situationen på följande sätt:

		Inte alls sannolikt					Mycket sannolikt	
		1	2	3	4	5	6	7
A	Jag tystnar mot eleverna och väntar tills det är helt tyst i klassrummet innan jag fortsätter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B	Jag fortsätter genomgången utan att göra något.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
C	Samtidigt som jag fortsätter genomgången markerar med ett finger framför munnen och markerar tydligt med blicken att de ska gå och sätta sig.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
D	Jag avbryter genomgången och uppmanar eleverna att ta sitt ansvar för att komma i tid till lektionen och om trots allt är försenad bör smyga in för att inte störa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E	Jag avbryter genomgången säger åt dem att vara tysta och frågar sedan vart de har varit. Därefter förklarar jag att det är oacceptabelt att komma för sent.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F	Jag avbryter genomgången, pekar på dörren samtidigt som jag säger eleverna att gå ut och göra ett nytt försök att komma in utan att störa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
G	Om man bara kommer så här lite för sent så gör jag ingenting	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 13 Under en genomgång som du håller i så är eleverna mycket aktiva och engagerade. De flesta räcker upp handen när de vill fråga eller svara på något. Vissa elever glömmer dock att räkna upp handen och pratar istället rätt ut.

Hur hanterar du denna situation?

Ange för vart och ett av alternativen nedan hur sannolikt det är att du hanterar situationen på följande sätt:

		Inte alls sannolikt					Mycket sannolikt	
		1	2	3	4	5	6	7

A	Jag fortsätter genomgången samtidigt som jag räcker upp min egen för att påminna dem om regeln att begära ordet med handen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B	Jag tycker det är bra att alla vill säga något så jag fortsätter genomgången utan att göra något.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
C	Jag tystnar mot eleverna och väntar tills det blir tyst i klassrummet innan jag fortsätter.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
D	Jag avbryter genomgången och säger åt de eleverna som inte räcker upp handen att vara tysta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E	Jag ignorerar de som pratar rätt ut och låter endast de som räcker upp handen svara.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F	Jag fortsätter genomgången men säger hela tiden till dem som inte räcker upp handen att göra det så att alla får chansen att säga något.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
G	Så länge som de andra eleverna inte klagat så fortsätter jag genomgången.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Del C		Ange hur väl du instämmer i följande påståenden:						
Fråga 14		Stämmer inte alls					Stämmer helt	
		1	2	3	4	5	6	7
1	Det är viktigt för skolan och lärare att utforma de olika skolämnena så att de specifikt passar flickor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	Jämställdhetsarbetet mellan könen i skolan bör alltid ta hänsyn till andra faktorer så som elevers klasstillhörighet, etnicitet och kultur	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	Alla elever ska behandlas utifrån deras individuella förutsättningar och då spelar kön ingen roll	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4	Jämställdhet i skolan skapas exempelvis genom demokratiska reformer för att motverka alla missförhållanden mellan könen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5	Ett undervisningssätt som motverkar den manliga maktstruktur som förekommer i skolan är nödvändigt för att åstadkomma jämställdhet mellan könen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6	Det är viktigt för läraren att snarare framhålla likheter än olikheter mellan kvinnor och män	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7	Den viktigaste faktorn för lärare för att åstadkomma en jämställd skola är att utbilda kritiskt medvetna elever	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8	Pojkar och flickor är av naturen olika och det är en väldigt viktig faktor att ta hänsyn till i skolan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9	Undervisningssätt ska anpassas utifrån individer, inte utifrån kön	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10	På idrottslektioner kan man dela in i könssegregerade grupper eftersom pojkars och flickors muskelmassa ser olika ut och därmed klarar de av olika uppgifter olika bra	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11	Ett bra sätt att bryta traditionella könsmonster är att leka roller där pojkar får agera i typiskt kvinnliga roller och flickor får agera i typiskt manliga roller	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12	Lärarnas individuella planering för eleverna är det viktigaste i skolans jämställdhetsarbete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

		Stämmer inte alls					Stämmer helt	
		1	2	3	4	5	6	7
13	Pojkars och flickors hjärnor är olika utvecklade och därför ser deras inlärningsmönster olika ut	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14	Gruppuppdelningar kan aldrig motiveras utifrån kön	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15	Det är viktigt att i skolans jämställdhetsarbete lyfta fram flickors intressen och erfarenheter i undervisningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16	Lärares undervisningssätt bör alltid anpassas utefter elevers kön, klass och kultur för att jämställdhet alltid måste analyseras utifrån alla dessa tre faktorer tillsammans	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17	Eftersom evolutionen framhåller olika egenskaper för kvinnor och män så bör man förhålla sig i sin undervisning till dessa egenskaper	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18	Det är viktigt att utveckla pojkars och flickors alla sidor, exempelvis sidor som rör vård och omsorg för pojkar och sidor som rör ledarskap för flickor, för att motverka ojämlika förhållanden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19	Olika ämnesinnehåll passar individer olika bra, däremot behöver man inte ta hänsyn till kön när man väljer ämnesinnehåll	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20	Arbetsätt där flickor och pojkar arbetar tillsammans och utnyttjar material och lokaler lika är att föredra	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
21	Den viktigaste aspekten i jämställdhetsarbetet i skolan är att bryta skolans manliga maktstruktur	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
22	Jämställdhetsarbete har ingen övergripande lösning, utan olika situationer kräver olika lösningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23	Jämställdhet skapas genom att ge alla individer samma möjligheter till lärande	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24	Jämställdhet handlar om att förstå, acceptera och värna om de olikheter som finns mellan könen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

		Stämmer inte alls					Stämmer helt	
		1	2	3	4	5	6	7
25	Det är viktigt för lärare att ta i beaktande att vad som anses som manligt och kvinnligt varierar mellan olika kulturer, klasser, åldrar och olika tider	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
26	Läraren bör lyfta fram olika kvinnor som har gjort könsöverskridande yrkesval som förebilder för eleverna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
27	Pojkars lite mer stökiga beteende får man acceptera eftersom detta är en del av deras hormonella utveckling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
28	Ämnesinnehållet i det pedagogiska material man använder i skolan bör kontinuerligt granskas ur ett genusperspektiv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
29	Könssegregerad undervisning kan vara ett bra sätt för att låta flickor inta större plats och inta andra roller än vad de gör i en könsintegrerad undervisning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
30	Ett bra jämställdhetsprojekt är att låta elever bli medvetna om den egna inlärningsprocessen för att på så sätt kunna påverka den egna utvecklingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
31	Jämställdhetsarbete handlar exempelvis om att motverka könsstereotypa gymnasiala programval	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
32	Könssegregerad undervisning är inte bra eftersom man ska se till varje individ inte till kön	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
33	Man bör inte bara prata om maktrelationer mellan olika kön, utan maktrelationer förekommer likaväl inom könsgrupper	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
34	En viktig aspekt i skolans jämställdhetsarbete är att stödja flickors självförtroende och solidaritet med varandra	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

35   Män och kvinnors kromosomuppsättning ser olika
ut och det är bevis nog för att kvinnor och män
bör behandlas olika i skolan

Bilaga B

Materialets lämplighet för faktoranalys

Korrelationsmatris

Ett test för att pröva materialets lämplighet för faktoranalys är att studera korrelationsmatrisen (se nedan) mellan de olika variablerna, alltså korrelationen mellan samtliga variabler. Det finns dock ingen givet kriterium för hur starka korrelationen ska vara, men Hair et al. (2010) menar att en väsentlig del av värdena på Parson's r bör överstiga 0,3. Dock spelar inte riktningen någon roll (alltså medräknas negativa värden) utan bara styrkan (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.91-92). I mitt fall anser jag mig att en väsentlig del av mina värden överstiger denna siffra och att mitt material med andra ord uppfyller detta test. Däremot visar vissa variabler svaga korrelationer med de övriga variablerna.

Bartlett's test of sphericity och Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy

Ett annat test är *Bartlett's test of sphericity*, vilket anger om det bland alla de bivariata korrelationerna finns någon som är signifikant, vilket i stort sett alla material har (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.92). Detta signifikansvärde är i mitt fall 0,000 och därmed finns det någon bivariat korrelation som är signifikant.

Ett tredje test är *Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy* (KMO) som varnar för variabler som inte samvarierar med andra variabler, vilket innebär att de inte kan bidra till identifiering av faktorer. Detta test ska vara icke-signifikant (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.92) och i mitt fall ligger p-värdet på 0,766 och uppfyller därmed kravet.

Partial correlations

Ytterligare ett test för om materialet lämpar sig för faktoranalys går att göra genom att titta på partial correlations. Detta anges i anti-image-matrisen. Den visar på "den andel av respektive parvisa korrelation i korrelationsmatrisen som inte är korrelerad med övriga variabler" (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.92). Dessa värden bör vara låga, eftersom det då inte bara är de samvariationer mellan variablerna i korrelationsmatrisen inte endast är parvisa, utan att det stor andel multivariat samvariation. I mitt fall är värdena generellt låga och klarar därmed även detta test. Materialet klarar med andra ord av alla av dessa tester och bör därmed lämpa sig för faktoranalys.

Variabelnumren i matrisen nedan motsvaras av variablernas nummer i enkäten.

Bilaga C

Uteslutande av manifesta variabler

Korrelationsmatris

De manifesta variabler som genomgående har låga värden i korrelationsmatrisen (se tabell nedan), med andra ord att de variabler som inte korrelerar särskilt väl med någon av de andra manifesta variablerna bör uteslutas (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.92-93). I mitt fall är det fyra variabler som inte samvarierar särskilt väl med någon annan variabel. Tre av variablerna hade konstant värden under 0,3 på Parson's r, dessa var *Det är viktigt för läraren att snarare framhålla likheter än olikheter mellan kvinnor och män*, *Lärarnas individuella planering för eleverna är det viktigaste i skolans jämställdhetsarbete* och *Arbetsätt där flickor och pojkar arbetar tillsammans och utnyttjar material och lokaler lika är att föredra*. Dessa tre variabler utesluts ur faktorlösningen. *Man bör inte bara prata om maktrelationer mellan olika kön, utan maktrelationer förekommer likaväl inom könsgrupper* har endast ett värde över 0,3 på Parson's r (0,317) och detta knappt över och utesluts därmed också.

Measure of sampling adequacy

MSA är ett index som varierar mellan 0 och 1, där 1 anger att all varians kan förklaras med hjälp av övriga manifesta variabler. Det är eftersträvänsvärt att ha värden över 0,7 och värden under 0,5 bör uteslutas (Djurfeldt & Barmark, 2007, s.93). Två av mina manifesta variabler ligger under 0,5 och bör uteslutas (se bilaga). Det är *Jämställdhetsarbetet mellan könen i skolan bör alltid ta hänsyn till andra faktorer så som elevers klasstillhörighet, etnicitet och kultur* (0,420) och *Lärarnas individuella planering för eleverna är det viktigaste i skolans jämställdhetsarbete* (0,499) (se tabell nedan). Denna senare uteslöts redan eftersom den hade låga korrelationer med övriga variabler, medan den senare får uteslutas i detta test.

Kommunaliteter

Kommunaliteter förklarar den andel av variansen som kan föras tillbaka på de latent variablerna. Ett lågt värde innebär att den manifesta variabeln inte passar speciellt väl in i det övergripande mönstret. Värdet bör helst överstiga 0,5 (Djurfeldt och Barmark, 2007, s.93). I mitt fall är det bara variabeln *Ett bra sätt att bryta traditionella könsmonster är att leka roller där pojkar får agera i typiskt kvinnliga roller och flickor får agera i typiskt manliga roller* (0,470) som ligger under detta värde och utesluts därmed (se tabell nedan).

Variabelnumren i matriserna nedan motsvaras av variablernas nummer i enkäten.

Korrelationsmatrix

Variablen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	
1	1,00	0,19	-0,31	-0,09	0,21	0,04	-0,22	0,19	-0,34	0,19	0,08	0,05	0,11	0,02	0,23	0,23	0,34	-0,17	-0,18	-0,12	0,18	-0,20	-0,18	0,03	-0,13	0,02	0,19	0,00	0,11	-0,07	0,03	-0,13	-0,14	0,15	0,41	
2	0,19	1,00	-0,03	0,08	0,08	0,07	-0,01	0,05	-0,07	-0,05	0,05	-0,07	-0,05	0,10	0,09	0,39	0,06	0,04	-0,07	-0,08	-0,08	0,08	-0,01	-0,06	0,10	0,17	0,08	0,07	0,05	0,01	0,01	0,01	-0,03	0,13	0,14	
3	-0,31	-0,03	1,00	0,36	-0,11	0,15	0,22	-0,01	0,60	-0,14	0,10	0,19	-0,06	0,20	-0,17	-0,21	-0,09	0,12	0,38	0,22	0,02	0,18	0,39	0,23	0,03	0,01	-0,18	0,04	-0,20	0,17	0,02	0,44	0,17	0,00	-0,20	
4	-0,09	0,08	0,36	1,00	0,20	0,26	0,32	0,00	0,20	0,00	0,22	0,17	-0,02	0,19	0,02	0,00	0,06	0,19	0,13	0,14	0,28	0,10	0,19	0,09	0,13	0,19	-0,14	0,17	0,04	0,24	0,14	0,18	0,21	-0,10		
5	0,21	0,08	-0,11	0,20	1,00	0,25	0,06	0,02	-0,17	0,20	0,15	0,01	-0,08	0,05	0,28	0,25	0,17	0,12	-0,06	-0,03	0,46	-0,08	-0,03	0,05	0,14	0,31	0,04	0,23	0,18	0,13	0,37	-0,16	-0,08	0,24	0,18	
6	0,04	0,07	0,15	0,26	0,25	1,00	0,26	-0,01	0,17	0,11	0,14	0,24	-0,03	0,18	0,03	0,02	0,08	0,12	0,22	0,23	0,18	0,12	0,14	0,07	0,06	0,16	-0,01	0,10	0,01	0,13	0,15	0,19	0,12	0,10	0,05	
7	-0,22	-0,01	0,22	0,32	0,06	0,26	1,00	-0,03	0,28	-0,02	0,12	0,04	-0,04	-0,04	0,07	0,05	0,00	-0,03	0,32	0,00	0,24	0,13	0,23	0,22	0,09	0,22	0,17	-0,06	0,27	-0,01	0,21	0,33	0,18	0,09	0,17	-0,23
8	0,19	0,05	-0,01	0,00	0,02	-0,01	-0,03	1,00	-0,07	0,32	0,06	0,02	0,21	-0,05	0,21	0,07	0,45	0,05	-0,06	-0,01	0,09	-0,07	0,02	0,28	0,13	0,10	0,28	-0,09	0,29	-0,01	0,06	-0,04	-0,01	0,13	0,33	
9	-0,34	-0,07	0,60	0,20	-0,17	0,17	0,28	-0,07	1,00	-0,09	0,01	0,15	-0,12	0,13	-0,25	-0,20	-0,20	0,07	0,30	0,17	-0,07	0,25	0,39	0,26	0,18	-0,03	-0,23	0,00	-0,24	0,14	-0,06	0,42	0,17	-0,04	-0,28	
10	0,19	-0,05	-0,14	0,00	0,20	0,11	-0,02	0,32	-0,09	1,00	0,26	0,10	0,15	-0,15	0,12	0,05	0,31	0,04	0,00	-0,15	0,20	-0,01	-0,03	0,07	0,10	0,17	0,26	0,02	0,28	-0,02	0,24	-0,18	0,08	0,08	0,31	
11	0,08	0,05	0,10	0,22	0,15	0,14	0,12	0,06	0,01	0,26	1,00	0,06	-0,05	-0,06	0,21	0,19	0,17	0,30	0,10	0,04	0,21	0,08	0,16	0,06	0,17	0,33	0,15	0,24	0,19	0,22	0,34	-0,04	0,14	0,29	0,11	
12	0,05	-0,07	0,19	0,17	0,01	0,24	0,04	0,02	0,15	0,10	0,06	1,00	0,00	0,05	0,04	0,05	0,03	0,03	0,19	0,01	0,23	0,10	0,19	0,16	0,03	0,09	0,05	0,19	0,04	0,25	0,10	0,17	0,17	0,01	0,00	
13	0,11	-0,05	-0,06	-0,02	-0,08	-0,03	-0,04	0,21	-0,12	0,15	-0,05	0,00	1,00	0,06	0,13	0,13	0,35	-0,12	-0,06	-0,11	0,02	-0,05	-0,10	-0,01	0,06	0,00	0,26	-0,12	0,07	-0,10	-0,02	0,00	0,06	-0,02	0,36	
14	0,02	0,10	0,20	0,19	0,05	0,18	0,07	-0,05	0,13	-0,15	-0,06	0,05	0,06	1,00	-0,13	-0,11	0,08	-0,10	0,21	0,09	-0,05	-0,09	0,07	0,15	0,09	-0,13	-0,03	-0,03	-0,33	0,06	-0,06	0,31	-0,01	-0,10	-0,01	
15	0,23	0,09	-0,17	0,02	0,28	0,03	0,05	0,21	-0,25	0,12	0,21	0,04	0,13	-0,13	1,00	0,38	0,29	0,21	-0,17	-0,03	0,25	-0,08	-0,13	-0,08	0,10	0,31	0,20	0,20	0,43	0,08	0,28	-0,32	0,05	0,39	0,21	
16	0,23	0,39	-0,21	0,00	0,25	0,02	0,00	0,07	-0,20	0,05	0,19	0,05	0,13	-0,11	0,38	1,00	0,41	0,24	-0,16	-0,05	0,24	0,04	-0,04	0,03	0,24	0,24	0,26	0,26	0,34	0,05	0,19	-0,20	0,02	0,31	0,20	
17	0,34	0,06	-0,09	0,06	0,17	0,08	-0,03	0,45	-0,20	0,31	0,17	0,03	0,35	0,08	0,29	0,41	1,00	0,10	-0,07	-0,13	0,23	-0,11	-0,13	0,17	0,19	0,13	0,46	0,13	0,29	0,00	0,14	-0,12	-0,02	0,09	0,52	
18	-0,17	0,04	0,12	0,19	0,12	0,12	0,32	0,05	0,07	0,04	0,30	0,03	-0,12	-0,10	0,21	0,24	0,10	1,00	0,11	0,24	0,26	0,17	0,24	0,14	0,29	0,38	0,05	0,35	0,26	0,20	0,38	-0,08	-0,01	0,29	-0,13	
19	-0,18	-0,07	0,38	0,13	-0,06	0,22	0,00	-0,06	0,30	0,00	0,10	0,19	-0,06	0,21	-0,17	-0,16	-0,07	0,11	1,00	0,23	0,06	0,22	0,23	0,03	0,02	-0,02	-0,17	0,00	-0,25	0,16	0,10	0,40	0,22	0,03	-0,11	
20	-0,12	-0,08	0,22	0,14	-0,03	0,23	0,24	-0,01	0,17	-0,15	0,04	0,01	-0,11	0,09	-0,03	-0,05	-0,13	0,24	0,23	1,00	0,07	0,25	0,29	0,17	0,07	0,08	-0,09	0,07	-0,12	0,25	0,14	0,29	0,22	0,16	-0,23	
21	0,18	0,08	0,02	0,28	0,46	0,18	0,13	0,09	-0,07	0,20	0,21	0,23	0,02	-0,05	0,25	0,24	0,23	0,26	0,06	0,07	1,00	0,02	0,03	0,08	0,14	0,33	0,12	0,28	0,24	0,19	0,31	-0,06	0,06	0,27	0,20	
22	-0,20	-0,01	0,18	0,10	-0,08	0,12	0,23	-0,07	0,25	-0,01	0,08	0,10	-0,05	-0,09	-0,08	0,04	-0,11	0,17	0,22	0,25	0,02	1,00	0,51	0,36	0,05	-0,05	-0,13	0,09	-0,04	0,29	0,00	0,03	0,22	0,03	-0,23	
23	-0,18	-0,06	0,39	0,19	-0,03	0,14	0,22	0,02	0,39	-0,03	0,16	0,19	-0,10	0,07	-0,13	-0,04	-0,13	0,24	0,23	0,29	0,03	0,51	1,00	0,38	0,22	0,22	-0,14	0,17	-0,08	0,41	0,16	0,25	0,21	0,22	-0,27	
24	0,03	0,10	0,23	0,09	0,05	0,07	0,09	0,28	0,26	0,07	0,06	0,16	-0,01	0,15	-0,08	0,03	0,17	0,14	0,03	0,17	0,08	0,36	0,38	1,00	0,26	-0,01	0,08	0,01	-0,05	0,22	-0,02	0,09	0,07	0,03	0,05	
25	-0,13	0,17	0,03	0,13	0,14	0,06	0,22	0,13	0,18	0,10	0,17	0,03	0,06	0,09	0,10	0,24	0,19	0,29	0,02	0,07	0,14	0,05	0,22	0,26	1,00	0,41	0,15	0,32	0,19	0,31	0,26	0,01	0,09	0,27	0,06	
26	0,02	0,08	0,01	0,19	0,31	0,16	0,17	0,10	-0,03	0,17	0,33	0,09	0,00	-0,13	0,31	0,24	0,13	0,38	-0,02	0,08	0,33	-0,05	0,22	-0,01	0,41	1,00	0,25	0,43	0,41	0,28	0,44	-0,14	0,12	0,54	0,03	
27	0,19	0,07	-0,18	-0,14	0,04	-0,01	-0,06	0,28	-0,23	0,26	0,15	0,05	0,26	-0,03	0,20	0,26	0,46	0,05	-0,17	-0,09	0,12	-0,13	-0,14	0,08	0,15	0,25	1,00	0,05	0,32	-0,05	0,20	-0,25	-0,06	0,14	0,40	
28	0,00	0,05	0,04	0,17	0,23	0,10	0,27	-0,09	0,00	0,02	0,24	0,19	-0,12	-0,03	0,20	0,26	0,13	0,35	0,00	0,07	0,28	0,09	0,17	0,01	0,32	0,43	0,05	1,00	0,27	0,35	0,41	-0,12	0,08	0,38	-0,08	
29	0,11	0,12	-0,20	0,04	0,18	0,01	-0,01	0,29	-0,24	0,28	0,19	0,04	0,07	-0,33	0,43	0,34	0,29	0,26	-0,25	-0,12	0,24	-0,04	-0,08	-0,05	0,19	0,41	0,32	0,27	1,00	0,02	0,18	-0,47	0,08	0,27	0,24	
30	-0,07	0,01	0,17	0,24	0,13	0,13	0,21	-0,01	0,14	-0,02	0,22	0,25	-0,10	0,06	0,08	0,05	0,00	0,20	0,16	0,25	0,19	0,29	0,41	0,22	0,31	0,28	-0,05	0,35	0,02	1,00	0,31	0,08	0,32	0,28	-0,19	
31	0,03	0,01	0,02	0,14	0,37	0,15	0,33	0,06	-0,06	0,24	0,34	0,10	-0,02	-0,06	0,28	0,19	0,14	0,38	0,10	0,14	0,31	0,00	0,16	-0,02	0,26	0,44	0,20	0,41	0,18	0,31	1,00	0,00	0,05	0,43	0,05	
32	-0,13	0,01	0,44	0,14	-0,16	0,19	0,18	-0,04	0,42	-0,18	-0,04	0,17	0,00	0,31	-0,32	-0,20	-0,12	-0,08	0,40	0,29	-0,06	0,03	0,25	0,09	0,01	-0,14	-0,25	-0,12	-0,47	0,08	0,00	1,00	0,18	-0,06	-0,14	
33	-0,14	-0,03	0,17	0,18	-0,08	0,12	0,09	-0,01	0,17	0,08	0,14	0,17	0,06	-0,01	0,05	0,02	-0,02	-0,01	0,22	0,22	0,06	0,22	0,21	0,07	0,09	0,12	-0,06	0,08	0,08	0,32	0,05	0,18	1,00	0,17	-0,08	
34	0,15	0,13	0,00	0,21	0,24	0,10	0,17	0,13	-0,04	0,08	0,29	0,01	-0,02	-0,10	0,39	0,31	0,09	0,29	0,03	0,16	0,27	0,03	0,22	0,03	0,27	0,54	0,14	0,38	0,27	0,28	0,43	-0,06	0,17	1,00	0,01	
35	0,41	0,14	-0,20	-0,10	0,18	0,05	-0,23	0,33	-0,28	0,31	0,11	0,00	0,36	-0,01	0,21	0,20	0,52	-0,13	-0,11	-0,23	0,20	-0,23	-0,27	0,05	0,06	0,03	0,40	-0,08	0,24	-0,19	0,05	-0,14	-0,08	0,01	1,00	

Measure of sampling adequacy

Variabler	MSA
1	0,779
2	0,420
3	0,788
4	0,739
5	0,691
6	0,687
7	0,745
8	0,712
9	0,827
10	0,756
11	0,844
12	0,499
13	0,711
14	0,644
15	0,838
16	0,699
17	0,719
18	0,820
19	0,723
20	0,759
21	0,843
22	0,660
23	0,820
24	0,630
25	0,752
26	0,853
27	0,793
28	0,840
29	0,844
30	0,832
31	0,819
32	0,782
33	0,708
34	0,820
35	0,853

Kommunaliteter

Variabler	Värde
1	0,622
2	0,717
3	0,667
4	0,578
5	0,631
6	0,484
7	0,644
8	0,558
9	0,652
10	0,612
11	0,470
12	0,597
13	0,634
14	0,617
15	0,524
16	0,633
17	0,671
18	0,571
19	0,557
20	0,663
21	0,527
22	0,694
23	0,647
24	0,758
25	0,650
26	0,636
27	0,516
28	0,587
29	0,683
30	0,627
31	0,658
32	0,675
33	0,627
34	0,602
35	0,640

